

СВЕТИ САВА ГОРЊОКАРЛОВАЧКИ

ЧАСОПИС ЕПАРХИЈЕ ГОРЊОКАРЛОВАЧКЕ • БРОЈ 8, ЈАНУАР 2006.

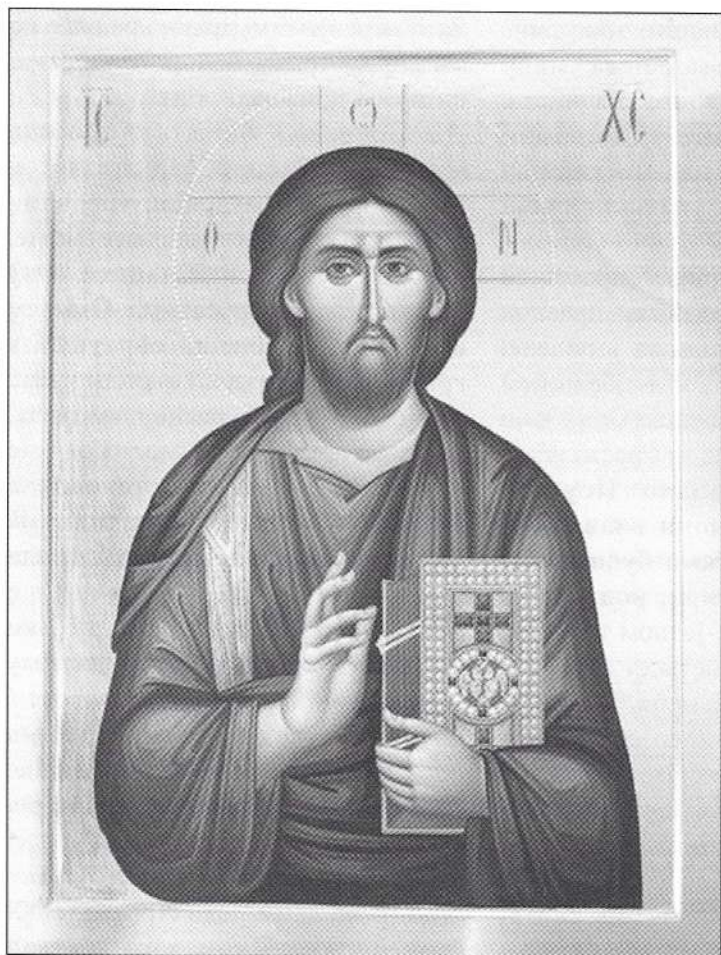
РОБЕЊЕ ХРИСТОВО

МИР БОЖИЏИ - ХРИСТОС СЕ РОДИ
ВАИСТИНУ СЕ РОДИ

Мир Божји - Христос се роди Ваистину се роди!

РОЂЕЊЕ ТВОЈЕ, ХРИСТЕ БОЖЕ НАШ,
ДАРОВА СВЕТУ СВЕЛОСТ РАЗУМА, ЈЕР
У ЊЕМУ ОНИ КОЈИ ЗВЕЗДАМА
СЛУЖАХУ, ОД ЗВЕЗДЕ СЕ НАУЧИШЕ ДА
СЕ КЛАЊАЈУ ТЕБИ, СУНЦУ ПРАВДЕ И
ДА ПОЗНАЈУ ТЕБЕ С ВИСИНЕ ИСТОКА;
ГОСПОДЕ СЛАВА ТЕБИ.

Тројар (глас 4)

ДЈЕВА ДАНАС НАДСУШТАСТВЕНОГ
РАЂА, И ЗЕМЉА ПЕЋИНУ
НЕПРИСТУПНОМЕ ПРИНОСИ. АНЂЕЛИ
СА ПАСТИРИМА СЛAVОСЛОВЕ. А
МУДРАЦИ СА ЗВЕЗДОМ ПУТУЈУ; ЈЕР СЕ
НАС РАДИ РОДИ ДЕТЕНЦЕ МЛАДО,
ПРЕДВЕЧНИ БОГ.

Кондак (глас 3)

“Свети Сава Горњокарловачки”
часојис Епархије горњокарловачке излази блајословом
Његовој Преосвешћенства Г. Герасима,
Епископа горњокарловачког.

Издавач: Православна Епархија горњокарловачка

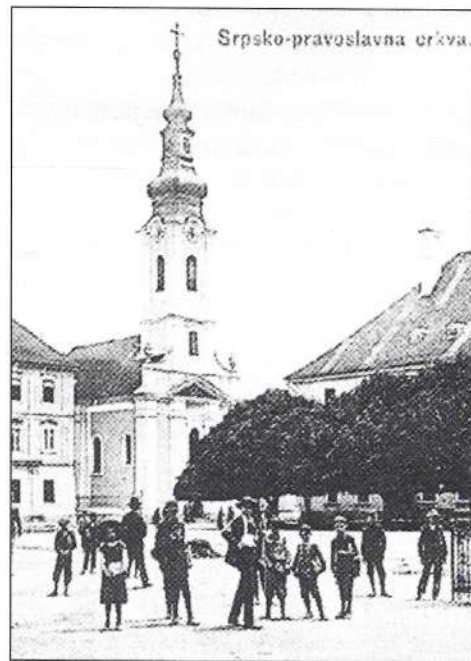
в.д. главног и одговорног уредника: протојереј Душко Сјасојевић,
парох карловачки

Уреднички колегиј: протојереј-ставрофор Мићо Костић, игуман
Михаило (Вучковић), протојереј-ставрофор Јеленко Стојановић,
протјереј Милош Орељ, г. Ђорђе Илић и г. Зоран Живковић

Графички уредник: г. Љубомир М. Кокошар

Адреса уредништва: ул. Радићева 14, 47000 Карловац
тел. +385 / 98 18 20 770, тел/факс: +385/47 41 15 06

Штампа: Сканер студио д.о.о. Стубичка 49, 10000 Загреб,
тел. +385 /01 36 91 413

Храм Св. оца Николаја крајем 19.вјека

Рођење Христово

Како свет Адама и Еве, на наговор ђавола прерушеног у змију, огрешише о Божју заповест и кушаше плодове (јабуку) са дрвета сазнања добра и зла, Бог их праведно казни и истера из раја у коме су да тада безбрижно живели. Праотац и прамајка, остављени да се сами о себи старају, спознаше напоре, страх, болест,

Сретни и безбрижни у рају, Адам и Ева постадоше несретни и проклети. Али, човек је слика и прилика Божја, те стога Створитељ није човека сасвим од себе одбацио, већ му је дао наде да ће у своје време послати Спаситеља, који ће измирити људе с Богом, и који ће крвљу својом искупити људски род од првобитног греха, а васкрсењем својим уништити грех и смрт.

Дуго су поједини побожни људи жељно очекивали када ће се Спаситељ јавити, а тек када је дошло време да се остваре пророштва старозаветних пророка и да се испуни рачун пророка Данила, на 5.508 година од стварања света, или 753. године од оснивања Рима, "посла Бог свог сина једнородног, који се родио од жене", после девет месеци од Благовештења, у Јудеји, у облику човека.

У то доба владавина јудејска беше већ давно престала, а народ јеврејски је, после дугог робовања многим господарима, био под влашћу Римљана. Пред **рођење Христово**, римски император Август издаде заповест да се у римској царевини изврши попис становништва. Свако је морао ићи да се попише у оном месту одакле су му били преци. Пошто Марија беше од лозе цара Давида, који је родом био из Витлејема, а такође и њен стваралац Јосиф, они крену из Назарета Галилејског, где су живели, у Витлејем баш у време када је требало да се роди Исус Христос.

Уморни путници стигоше у Витлејем увече, а пошто због своје сиротиње не могаše да нађу преноћиште, потражише склониште у једној пећини у околини Витлејема, у којој су пастири за време непогода склањали своја стада.

Те ноћи Дјева Марија "опрости се свога бремена" и роди Сина првенца и јединца, и повивши га у пелене, положи га у јасле. "У најбеднијем стању, у јаслама лежаše Онај, који сада седи на највишем престолу". У ноћи када се родио Исус, у Витлејему и околони владала је дубока тишина; само будни беху витлејемски пастири, код својих стада на испаши. У једном тренутку угледаше велику светлост и анђела који силажаху са неба. Пастире обузе страх, али анђеоло стаде међу њих и рече им: "Не бојте се, мене је Бог послао да вам јавим велику радост, која ће бити свему народу. Овог часа родио се у Витлејему Богом обећани Спаситељ света, Христос. У пећини код самог града, ви ћете наћи дете повијено, где лежи у јаслама".

Пошто анђеоло ишчезе, пастири пуни радости похитају у пећину и погледавши малог Исуса смерно му се поклонили. Затим испричаше Јосифу и Марији све што им је Бог открио и шта су од анђела чули, па одоше славећи и хвалећи Бога.

У исто то време, над земљом израелском појави се велика и сјајна звезда, која беше необична с тога што се није кретала од истока ка западу, као све звезде, већ се кретала према југу, а не беше на висини као остале звезде, већ у висини птичијег лета. Према ондашњем веровању, сваки човек имао је на небу своју звезду, која је онолико сјајна и велика, колико је угледан положај човека на земљи. Ова чудна звезда навела је на мисао три мудраца са далеког истока, из Персије да се родио неки врло

угледан човек, највероватније цар. Зато персијски мудраци кренуше по звезди да траже новорођеног цара да му се поклоне.

По предању, била су тројица мудраца: Гаспар, Валтазар и Мелхиор. Ови мудраци, управљајући се по кретању чудновате звезде, дуго су путовали и на том путу приспеше и до Јерусалима. Овде им се звезда изгуби, па свратише у град, верујући да се родио цар јудејски. Њихова раскошна одећа, назив мудраца као и место одакле су дошли узбуну све становнике Јерусалима, па глас о путницима дође и до ушију цара Ирода Идумејца, кога је глас о новорођеном јудејском цару јако уплашио. Бојећи се да му новорођени цар не преотме престо, он смисли да га убије док је још дете, али није знао где да га нађе. Зато он окупи све главаре, свештенике и учене људе, знајући да имају пророчке књиге, па их упита: "Где треба да се роди Христос?" "У Витлејему јудејском, тако је рекао пророк Михеј", одговорише му они. Затим Ирод тајно позва три мудраца у двор и замоли их, кад нађу дете, да се врате к њему и кажу му где је да би и он отишао да му се поклати. Мудраци пођоше још исто вече, и чим изађоше из Јерусалима, звезда на небу се поново појави и одведе их до Витлејема, где стаде над оном пећином где се Христос родио. Мудраци уђоше унутра, нађоше Јосифа и Марију са малим Исусом, поклонили се му се и дадоше дарове: злато као цару, тамјан као Богу и смирну као првосвештенику и учитељу. Преко ноћи, мудрацима се у сну јави Бог и рече им да се не враћају Ироду већ да се другим путем врате у своју земљу, те они тако и урадише.

Ирод је с нестрпљењем очекивао повратак мудраца, али кад чу да су они другим путем отпутовали, разјари се и наредни да војници у

Витлејему и околини исеку сву мушку децу стару до две године, како би у општем помору и Христос био погубљен. Тада је убијено четрнаест хиљада невиних деце, а плач и јаук несретних мајки разлегао се на све стране. Али Исус би спасен, јер је Јосиф, по наређењу анђела, благовремено одвео мајку и дете у Мисир (Египат) и тамо живео све док Ирод није умро.

* * *

Од дана Христовог рођења започиње хришћанска ера, и од тог дана хришћански народи, а и остали свет, почињу бројати године.

За спомен рођења Христова, још од апостолских времена установљен је велики празник – **Божих**. Свети Јован Златоусти каже да је Божић извор за све празнике хришћанске, јер да није било Христовог рођења, не би било ни крштења, ни васкрсења, ни других.

Божић се од почетка није празновао истог дана, већ је тек у четвртом веку, у време цара Аркадија, уведено да се Божић празнује одвојено од Богојављења и да се празнује 25. децембра, по Јулијанском календару (7. јануара, по новом, Грегоријанском). Тога истог дана Римљани су имали празник који се звао “Dies natalis Solis invicti”, дан слављења сунца које се непрестано враћа к лету и обнавља, па је празновање Божића одређено у тај дан да би се потиснуо овај римски празник.

Да би се хришћани достојно припремили за Божић установљен је пост од 28. новембра до 6. јануара увече (од 15. новембра до 24. децембра), који није тако строг као ускршњи. Он одговара зимском, годишњем одмору. Међутим, Божић, ма у који дан пао, мрсни је дан.

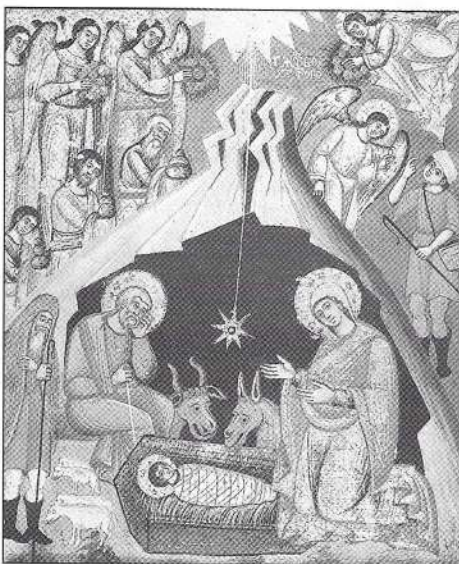
На икони се Христово рођење представља овако: пећина и у њој јасле; пресвета Богородица са Јосифом и младим Исусом. Пастири се клањају, а сјајна звезда својом светлошћу осветљава новорођеног Христа. На висини лете анђели, за јасле привезане су мазге, а јагње је у првом плану.

О Божићу људи се, уместо уобичајеног поздрава, поздрављају

са “Христос се роди” и “Ваистину се роди”.

Ни један празник нема више народних обичаја него Божић, који се одржавају и дан данас. Најчешћи обичаји су: полагање бадњака, застирање домова сламом, квоцање и пијукање, мешање чеснице, печење печенице, положајник, а има и многих других веровања, гатања, изрека и пословица.

Мисли се да је код старих, многобожачких Срба, постојао неки бог *Бадња*, чији је кип био дељан од дрвета. Примивши хришћанство, у очи дана када се нови Бог родио, Срби су свог старог Бадњу бацили у ватру, а пошто им је он био врло драг, тај обичај понављају на свако Бадње вече, а *бадња* на једном крају намажу медом, који деца лижу, да би тиме показали како им је бадњак слadak и драг.

Црква је бадњаку дала нови смисао: грејући се око бадњака, укућани се загревају љубављу, искреношћу и слогом, а светлошћу његовом разгоне мрак незнања и празноверја, и озарују се и обасипају радошћу и миљем, здрављем и обиљем.

Раније, док су људи више живели на селу, а понегде и данас, на Бадњи дан, пре него што се сунце роди, један од укућана оде у забран (шуму) и изабере дрво, које мора бити младо и церово. Пре него што замахне секиром, поспе дрво житом и назове му: “Добро јутро и честити ти Бадњи дан”. Затим засече на два

места да испадне ивер, и тај ивер узме са собом. Одсечено дрво окреше, однесе кући и увече наложи на ватру. Кад прегори, доњи се крај носи око торова и штала, а други, горњи крај оставља се за положајника. Због тога што се на тај дан пали бадњак, и дан се зове Бадњи дан.

Данас се, наравно, бадњак у градовима купује на пијаци од сељака, али му је симболика иста, а ритуал скраћен, или се бадњак једноставно само држи у кући.

Уочи Божића *сламом* се посипа под у кући, чиме се дом претвара у ону пећину витлејемску, у којој се родио Христос, и у којој се простирала слама ради лежања стоке. У сеоским кућама слама на поду лежи и по три дана, а у градовима ова је симболика сведена на руковет сламе која се поставља уз бадњак.

Занимљив је и врло стар обичај да, кад се носи слама око куће, а која ће се по кући просути, неко од старијих *квоца*, а за њим иду деца и *пијучу*, док весели домаћин *баца разноврсно жито*, којим тобоже храни своје пилиће. Прави, пагански смисао овог обичаја је нејасан (неки сматрају да се квоцањем и пијукањем позивају душе умрлих предака за које се веровало да се налазе у телима животиња), али данас обично овај обичај представља: као што квочка под крилима прикупља своје пилиће и загрева их материнском љубављу, тако је и Христ дошао да све људе зближи и сложи у једну хришћанску заједницу и загреје љубављу; а као што се пилићи хране житом, тако је и он људе нахранио и напојио својом науком, јер је говорио: “Ко је гладан нека дође мени и ја ћу га нахранити, и ко је жедан нека дође к мени да пије воде живе”.

За *чесницу* која се на Божић меси мисли се да је она добила своје име зато што се меси за *чест* (част) Исуса Христа, или што се ломи на *чести* или на онолико делова, колико у дому има укућана. Новац који се у чесницу ставља треба да је од злата или сребра, дакле од племенитог метала за који рђа не приања, јер је то дар новорођеном Христу.

За *положајника* и *чарање у ватру* доњим, прегорелим делом бадњака, мисли се да они представљају мудраце са истока и њихово гатање по звездама, јер као што су они своје гатање изводили из јата небројених небеских звезда, тако и *положајник*, гатајући по искресаним варницама из ватре, изјављује своје жеље домаћину и његовом дому. Чајкановић пак сматра да је *положајник* (полаженик) инкарнација митског претка који се појављује у свим најважнијим тренуцима у животу његових потомака о Божићу, слави, о рођењу, свадби и приликом смртног случаја.

Прва дужност *положајника* (негде га зову и Радован) је да пожели срећу, здравље и напредак домаћиновом дому. Зато он чим уђе у кућу (а пази да десном ногом прекорачи преко прага), прилази ватри и крајем бадњака джара ватру да избију варнице и говори: "Оволико оваца и новаца, трмака и крмака, коња и волова, крава и телади, живота и здравља, среће и берићета и сваког напретка, нека да Бог!" или шта слично. После мирбожања (домаћин и *положајник* прислањају образ уз образ - реће се љубе - и говоре "Христос се роди" - "Ваистину се роди!" итд.) *положајник* дарује огњиште, тј. на крај огњишта с источне стране стави новац, мало поседи, попије (најчешће) врућу ракију, поздрави се и оде. На одласку и *положајник* се дарује, чарапама или пешкиром, јабуком или колачем који је испечен заједно са чесницом.

Некада се о Божићу, у знак радости и весеља, пуцало из пушака, а певале су се и божичне песме, као: "Божић, Божић бата..." и "У Божића три ножића..."

Вук је, у свом *Рјечнику*, описао како Срби проводе Божић:

Кад се поодјутари, пошто намире стоку, онда сједу за ручак, али прије избаце неколике пушке (а тако и ујутру рано кад устану) па се искупе око софре, те се моле Богу (држећи свако по једну воштану свећу у рукама) и *мирбожају* се, тј изљубе

се сви редом говорећи: "Мир Божић! Христос се роди, ваистину роди, поклањамо се Ристу и Ристову рођенству". По том домаћин покупи све оне свијеће у једну руковет и усади у жито, које стоји на софри у каквој карлици или у чанку (свакојако жито помијешано заједно; у том жити стоје и колачи којекакви) те ондје мало погоре, па их угасе оним житом. Оно жито дају послѣ жене кокошима да носе јаја. Кад почну ручати неки најпре окусе сира, неки печенице итд., али ракије млого не пију први дан због врућице. Око пола ручка устану у славу и ломе колач какогод и о крсном имену, само што нема кољива. На Божић се обично руча с вреће (простре се празна врећа место чаршава или по чаршаву) и софра се не диже (нити се кућа

чисти) за три дана. Први дан Божића нико никоме не иде у кућу осим *положајника*... Од сламе, с којом се на Бадњи дан квоче и пијуче, остави домаћица по нешто, па кад насађује кокоши, под сваку метне по мало. Оно уже у коме се слама донесе, не раздреши се, него се само распусти, па се на Божић, ујутру пред кућом баци по њему жито, те кокоши зобљу, а домаћица рекне: "Како ми у скупу зобале, тако ми у скупу и носиле!"

Леп се обичај помиње у Рисну. На Божић, у цркви после јутрења, сви

се љубе један с другим, и тако да тада измире многи који су дуго времена били у завади.

У многим местима се сматра да су дани између Божића и Богојављења (или до Светог Јована ; док "Падне крст у воду") *некрштени дани*, јер је Исус крштен тек на Богојављење. То је време када се натприродна бића - вампири, караконджуле, некрштеници и сотоне - крећу ноћу и пакосте људима. Не сме се ићи ноћу на раскрснице, гробља, под мостове и воденице, јер су то станишта натприродних бића. У те дане исто тако не треба по вечери и ноћу пити воду.

На Косову се каже да караконджула скита од Божића до Водице (Богојављења) зато што су ови дани некрштени. Караконджула седи на стрехи изнад кућних врата, и то предвече, и ту чека: чим ко изиђе напоље, одмах му тури сач на главу, узјаше га, па га истера из обора напоље и отера у какву реку, и ту га тера кроз воду све док петао не запева или магаре не зариче, а онда га пусти. Верује се да јеврејска деца, зачета у ове дане, постају караконджуле. Зато Јевреји избегавају своје жене у те дане.

Ако се дете роди ових дана, верује се, у алексиначком Поморављу, да ће га снаћи велика несрећа у животу. Ако пак неко умре, боду га иглом или глоговим трном, да се не повампире, да не постане вукодлак. На Божић носи се *вуку вечера*, од сваког јела по мало, и остави се на раскршћу с речима: Ето вуче, вечерај код мене, и немој више никако... Сличан обичај је и на Косову: "Многи изнесу на Бадњу Вечер софру пред кућу и метну на њу све што су зготовили за вечеру, па онда почну звати на вечеру сваку штетну зверку и своје непријатеље по имену говорећи: вуци, мечке, лисице, зајци, творови, пси, људи и сви који нама зло мислите, дођите на вечеру... Ако сада не дођете на вечеру, а ви за годину дана немојте долазити у наш обор на вечеру ни по вечери, јер ћете бити пишман.

Бадња недеља је недеља пред Божић. Тих дана се не шиша, не

брије и не сарезују нокти, да се не би “секло” здравље, а деца се не туку, да им се не појављују чиреви по телу.

У Поморављу (Велика Морава) је обичај да се на Божић устаје рано и умива на секири са оштрицом окренутом навише. После умивања узима се пупољак дрена и пије са водом. Умивање на секири симболише спирање прљавштине и сасацање греха, дрен здравље, а вино крв Исусову.

Кад на Божић пада снег, верује се да ће година бити родна. Не ваља ни због људи, ни због стоке, ни због летине да на Божић буде југовина или киша.

Добро је на Божић, после ручка, отпочети сваки рад. Тада женска деца уче да плету, пројашу се коњи, започне се какав посао, да би људи целе године били вредни и да им послови иду од руке.

Божићних обичаја има толико да би се о њему могла читава књига написати. Због својих обичаја Божић је најрадоснији и највеселији од свих празника. И Његош је у “Горском Вијенцу” певао:

Нема дана без очињег вида,
Нити праве славе без Божића!
Славио сам Божић у Витлејем
Славио га у Атонску Гору,
Славио га у Свето Кијево;
Алж је ова слава одвојила,
Са простотом и са веселошћу,
Ватра боље него игда плама,
Прострта је испред огња слама,
Прекршћени на огњу бадњаци,
Пушке пучу, врте се пецива,
Гусле гуде, а кола певају,
С унучади ђедови играју...

Витлејем месџо Сјасишељевої рођења

За хришћане најзначајније међу светилиштима у околини Јерусалима је оно у Витлејему, месту рођења Исуса Христа. Витлејем је град окружен брдима, на чијем се великом градском тргу налази светилиште - Базилика рођења Господа Исуса Христа, која је изграђена изнад Пећине Исусовог рођења. Подигли су је цар Константин и царица Јелена у четвртм веку. Из средишњег олтарског дела те базилике степеницама, с леве и десне стране, кроз узан засвођен отвор испред којег су упаљена многа скупочена кандила, улази се у крипту - Пећину рођења Господа Исуса Христа.

Пећина је дугачка 12, а широка три метра, површине 36 квм. У њој сада, с чеоне стране, у полукружној ниши испред малог олтара, а испод скупочених драперија, непрекидно гори двадесетак златних и позлаћених кандила. Само место Христовог рођења је обележено белом мермерном плочом у чијој је средини велика четристокрака сребрна звезда, на којој је на латинском исписано: “Овде је Дјева Марија родила Исуса Христа”. Овај део пећине припада римо-католицима, а други православнима. Неколико корака даље, низ три степеника, силази се у део пећине познатији као Јасле Исусове. То је омањи простор у којем је издубљено камено корито, сада споља обложено мермером, а у коме су се налазиле дрвене јасле у које је Пресвета Богородица положила своје новорођенче. Ту је Исус после подоја уснио свој први сан. Ту су се Христу Богомладенцу поклонили пастири, а потом и мудраци са истока: Мелихор који га је даривао златом (као цара), Гаспар - тамјаном (као Бога) и Валтазар - измирном или смирном (као човека и месију). Свод и улаз у овај простор држе антички стубови у горњем делу прекривени драперијама.

Божићни обичаји код православних верника

Онај ко је имао прилике да упозна божићне празнике код православног Срба, Руса и Грка, као и Бугара, приметио је да има разлика у народном прослављању, док је литургијски и молитвени део славља у цркви исти, с тим што се Грци држе новог, грегоријанског, а Срби и Руси старог, јулијанског календара. Тако Грци славе Божић 25. децембра, а Срби и Руси 7. јануара. Дужина божићног поста (6 седмица) иста је код ова три православна народа, као и прописи о начину исхране које у те дане треба поштовати.

Бадњачка вечера је посна, као и код свих хришћана, а на сам дан Божића обавезан је одлазак на литургију, свечана породична трпеза и међусобно даривање укућана, с тим што једино Срби имају положајника, госта који први и једини улази у кућу на дан Божића.

У српском и русинском народу је традиционално карактеристичан бадњак за слављење Божића, у Русији и Бугарској јелка, код Грка (поморског народа) је то лађа, а у новије време и јелка.

Бадњак

Етнологији није непознато да су још пре доласка Срба на Балкан стари Келти налагали церово дрво кад су чекали ново лето, те да су од њих то преузели Енглези. Бадњак је у прошлости био близак и Русима, Бугарима, Македонцима...

У Војводини, код Русина бадњак стоји у порти цркве, а ритуално га на Бадње вече у своје домове уносе и Буњевци, мада су унијатско-гркокатолици.

Код Бугара је у новијој историји, под руским утицајем, бадњак замењен јелком, а до завршетка Другог светског рата Бугари су такође у куће уносили бадњак - церово дрво које се облачило у кошуљу и чији се један крај стављао у ватру да гори целу ноћ (звало се бдник).

Симболи Бадње вечери и Божића
Слама у домовима је симбол јасли у Витлејемској пећини у које је положен новорођени Богомладенац.

Новчићи у слами симболишу злато којим је дариван Исус.

Ораси у слами и у угловима собе симболишу да Бог влада над све четири стране света.

Кађење дома је симбол смирене и тамјана којима је такође дариван Богомладенац.

Бадњак (млад церић или храстић) представља гране којима је заложена ватра по Исусовом рођењу. То је и симбол Исуса Христа који је у напону своје снаге, силом свога Божанства, раскинуо ланце ропства греху, препородио човека и у њему разбуктао пламен љубави према добру, врлини - према Богу, највећем добру, омогућивши му спасење од греха, зла и вечне смрти - смрти духовне, као што и млад церић, односно храстић, силином својом разбуктава ватру на огњишту, а јарким пламеном својим обасјава све кутове домова наших.

Бадњачка вечера

Појача се рукама ломи и симболише самог Христоса који је за себе казао: "Ја сам хлеб живи (хлеб живота) који сиће са неба; који једе од овога хлеба живеће вавијек; и хлеб који ћу ја дати за живот свијета".

Риба је симбол Сина Божјег. На грчком језику преко кога су наши преци примили хришћанство, риба је "ихтис", а то је скуп иницијала Исуса Христа. Зато је у првим

временима хришћанства била знак распознавања за хришћане.

Со је симбол силе божанске и благодати Божје, која чува дело Божје, као што со чува хлеб и рибу од плесни и трулежи.

Мег је производ најчистијег створења под небом - пчеле, најслађа материја земаљска, симболише сладост вечног живота под окриљем Бога, који нам је осигурао Спаситељ наш најпре својим рођењем у витлејемској пећини.

Божјића пченица - "Божјићар" симболише јагње које су пастири поклонили божјем новорођенчету. "Божјићар" је у српским крајевима најчешће прасе, јер у време Божића нема јагањаца.

Вино представља крв Спаситељеву којом је он на Голготи дао откуп Богу за грехе људске, човека помирио са Богом и спасао га вечне осуде и смрти духовне.

Свећа трокрака, која се пали на Бадње вече и на Божић, од чистог је воска. Она својом светлошћу симболички представља Божанство које је без почетка и краја. Сам Господ Исус Христос за себе каже: "Ја сам светлост свету... Док имате светлости, верујте у светлост да будете синови светлости".

Положајник, једини гост на сам Божић, најчешће је мушко дете или младић, јер по речи Спаситеља: "Ко прими дете у име моје, мене прима". Зато се положајник прима као сам Господ - који својим рођењем у све домове људске доноси мир и добру вољу.

Чесница је најважнији Божићни колач, меси се у част Исуса Христа и симболише његову повојницу. Сребрни или златни новчић симбол је злата којим је Божје новорођенче даривано. Чесница се ломи рукама, а члан породице који нађе новчић у свом парчету имаће свакојаког берићета.

Духовно занчење банњака

Амерички дечак: Оче, Ја сам Србин, и желео би да знам шта означава српски бадњак?

Свештеник: На првом месту, српски бадњак и божићна јелка на Западу имају исти значај: обоје нас потсећају на Исуса Христа као светлост и топлоту, т.ј. светлост истине и топлину љубави.

Дечак: То је дивно и срећан сам што сам то сазнао. Али, молим Вас реците ми каква је разлика између божићне јелке на Западу и српског бадњака?

Свештеник: Јелка, која је увек зелена, симболише Христа вечно млада који никад не стари. Увек је исти, јуче, данас и у вечности. Али храстово дрво - има много дубљи значај: Као што младо и тврдо храстово дрво стављено на ватру обасјава и греје оне који стоје около, певајући: "Рождество Твоје..." тако исто Богомладенац Исус Христос сагорева у огњу своје љубави за нас. Он је и умро за нас да би нас спасао од смрти и сатане. Дечак: То је врло дубок смисао бадњака. Хвала Вам што сте ми то објаснили. Од сада ћу много више поштовати божићне обичаје својих српских православних предака. Али, да ли сви православни народи имају бадњак?

Свештеник: Не. Не сви. Неки од њих су прихватили западни обичај - јелку уместо храстовог дрвета. А ми Срби држимо наш храстов бадњак као дивно и дубоко изражавање наше вере да се Христос жртвовао за нас и васкрсао из мртвих да би нас учинио срећним и да би нам дао снаге да Га следујемо у овом кратком земном животу, да би са Њим вечно били у Његовом непролазном царству небеском.

Дечак: Зашто и Срби не употребљавају јелку већ бадњак?

Свештеник: Јелка је меко дрво, а бадњак је од јаког и тврдог храстовог дрвета. Срби сматрају да тврдо и јако дрво боље него меко симболише Господа нашег Исуса Христа. Они то дрво највише употребљавају у грађевинарству јер је оно најиздржљивије. Од њега праве мостове, воловска кола и друго, а добро је и за огрев. Због тога Срби радо воле да симболишу

Христа као најиздржљивије и најкорисније дрво међу свим дрвећем које је Бог створио.

Зашто се поздрављамо са: Христос се роди

Кад кажемо: Христос се роди, исто је као да кажемо: Месија се роди, или Цар се роди, или Спаситељ се роди! Поздрављајући се тако ми тврдимо и друг другу сведочимо, да је дошао у свет Онај који је требао доћи ради спасења рода људског, и да другог изван Њега не треба чекати. Онај, кога је Бог обећао нашим прародитељима изгнаним из Раја; кога су незнабожни народи и племена тамно наслућивали; кога су пророци јеврејски јасно прорекли; за којим је беспомоћно човечанство хиљадама година болно уздисало – Онај се засијао на земљи као сунце после дуге ноћи. И тако кад кажемо: Христос се роди, ми сведочимо, и да је Свевишњи одржао Своје обећање, и да су се слутње човечанства испуниле, и да су се пророчанства пророка остварила, и да су уздаси људски утољени радошћу.

Месија се роди, Најчудеснији, истовремено Човек и Бог – да се уморне очи људске одморе на Њему и не погледају другог Месију.

Цар се роди, Најсилнији, истовремено са жезлом моћи и кандилом милости – да се и најмањи усправе и усклику: ми смо царска деца!

Јунак се роди, Непобедиви, да одбрани праведне, да освоји грешне, да сруши духове злобе поднебесне.

Путовођ се роди, Највидовитији, да залутале изведе и поведе.

Просветитељ се роди, Најпросвећенији, да растера мраке и просветли помрачене.

Пастир се роди, Најбрижнији, да спасе стадо од вукова и прибере га у Свој тор.

Хранитељ се роди, Најбогатији, да нахрани гладне, не земљом но небом, небеским телом Својим и пламеном крвљу Својом.

Човекољубац се роди, Најрећи, да пригрли на груди Своје и оживи љубављу безбројну сирочад Своју, која су дуго гредила из гроба живота у гроб смрти.

Откровитељ се роди, Највећи, да повуче завесу и открије смртним бесмртно царство небеско.

Све то означавају оне чаробне речи, с којима се хришћани о Божићу поздрављају и с којима и ја вас, браћо, поздрављам:

Христос се роди!

О миру Божјем

Христос се роди, христijани! Мир вам Божји! Да се мирбожимо, говори незлобни народ. Ову реч народ је смислио – мирбожите се. Диван израз за дивну јеванђељску истину о миру. Јеванђељска је истина о миру, да је прави мир – божански, и од Бога. Мир је небеска стварност, и само с неба може доћи. Ту небеску стварност излевали су на земљу ангели Божји песмом око пећине, у којој се роди Кнез мира. И на земљи мир, певали су ангели. Певали су ангели ту песму – која је за земљу песма а за небо стварност; али је нису испевали па заћутали. И данас је они певају, мада је она постала нечујна за многе отворене уши. Ту ангелску песму народ је изрекао једном речју – мирбожити се. Ово значи практичну примену те ангелске песме у животу људи. Ово значи, браћо, да имамо мир Божји у себи и међу собом; да живимо у Божјем миру, и да се поздрављамо Божјим миром. Киши је отаџбина у висинама, миру у још

већим. Вештачки мир је неистина као и вештачка киша. Мимо Бога створени мир само је мост између два рата. Мир свој дајем вам, рекао је Син Божји ученицима. Такав је мир Божји, трајни, радосни, животворни: њега даје Бог и њега примају људи. Господ им даде мир од свуда (II Днев. 15,15; 20,30), пише у Библији за побожне цареve Израилеве. Због добротe старешина народних Бог даје мир народу. Главно је, да мир од Бога долази. Зато се Црква моли Богу за мир онако исто као што се моли и за здравље, и за кишу, и за благослов. Мирбожити се значи и жељу за миром, и знање да је мир од Бога, и молитву Богу за мир. Зато мирбожите се, христijани, следбеници Христа, Кнеза мира. Целе минуле године свађао се свет о миру – као да се мир свађом осваја! Бар у овај свети дан, кад се родио Човек мира, мирбожите се. Искрено и свесрдно пожелите мир, и поиштите мир од Бога Мiroдавца. И Бог ће дати мир људима Својим. И они који приме мир од Бога, зрачиће миром на осталу узнемирену браћу своју. И сви ће прави људи пожелети мир због красоте мира, и сви ће пасти на колена пред Створитељем својим и помолити се за мир. И људима ће се отворити уши и чуће ангелску песму о миру на земљи и о доброј вољи. И људска песма удружиће се с ангелском, слатком и животно-творном. Јер ће то бити песма из стварности и о стварности.

Мир вам Божји.

Св. Николај Жички

Еп. Симеон Злоковић

Богојављење

Драга у Христу браћо и сестре, древни је обичај Православне цркве, широм света, да се о Богојављењу освећују домови. У сваки православни дом о Богојављењу, и после Богојављења, улази свештеник да би, богојављенском светом водом, благословио кућу и укућане, а по њихвој жељи и њиве и насаде и све просторе везане за живот и рад домаћинства.

Празник Богојављења (19. јануара) нас подсећа на онај велики догађај из живота нашег Спаситеља, када је Свети Јован Претеча и Крститељ на реци Јордану крстио Сина Божјег, Господа нашег Исуса Христа. Својим присуством у реци Спаситељ је освештао воду Јордана, па је и Црква Христова успоставила дивни обред којим сваке године, о Богојављењу, освећује воду, да би се том нектарљивом водом благосиљали и освећивали људи и домови, и свако место у животном простору сваког православног дома. Празник се зове Богојављење зато што се за време крилења Сина Божјег објавио Бог у Светој Тројици — Отац, Син и Дух Свети. Наиме, док се Син Божји крштавао у реци, Свети Дух Божји лебдео је у виду голуба изнад Спаситеља, а са неба чуо се глас Бога Оца: „Ово је Син мој љубљени који је по мојој вољи!” (Мт. 3, 17). Христос Спаситељ је после крштења отпочео своје проповедање и основао своју Цркву, за коју је рекао да је ни „врата пакла неће надвладати” (Мт. 16, 18). Историја Христове Цркве потврдила је ово Његово обећање. Ево, скоро две хиљаде година Црква Христова врши своју мисију — често је излагана искушењима и невољама, чак патњама и прогонима, али је увек одолевала, јер се и на њу односе Спаситељеве речи: „Ја сам победио свет!” (Јн. 16, 33)

Одавно имам жељу, драга децо Божија, да се о једном Богојављењу са вашим свештеником и ја нађем у вашем православном дому, да вас ободрим у вери, утврдим у љубави према Богу и према сваком човеку, као и да вас упутим да се, како у добру тако и у злу, наоружате хришћанском надом — да вас Бог подржи у добру и уклони од зла. О сваком Божићу у нашим црквама чита се Божићна посланица свих српских владика — епископа, на челу са српским патријархом, којом смо сви позвани да чувамо веру отаца — да се држимо оних светих, и рекли бисмо програмских, речи из песме анђела над колевком Богодетета Христа: „Слава Богу на висини, и на земљи мир, а међу људима добра воља” (Лк. 2, 14). Јер, Бога славити, мир међу људима и народима ширити, и према свакоме човеку увек добру вољу испољавати — то је оно најпрече и најсветије у нашем животу!

Хиљадама година људи живе на земљи. Али, ни човек, ни земља на којој он живи, ни ово звездано небо које нас наткриљује, нису одувек постојали. То је истина наше вере као и истина људских сазнања. Сви добро знамо да ништа не постоји само од себе — ни дом у коме живимо, ни одећа у коју се одевамо, ни алатке, као ни оне чудесне направе технике којима се служимо, нити ишта од онога што видимо и онога чиме се служимо. Када човек оре своју њиву, нека се сети да ни ње некада није било. Када уживамо у лепотама расцветалог пролећа, или у богатим плодовима јесени, сетимо се да све то није одувек. Када, уморни од послова, увече седнете испред свога дома и загледате се у звездано небо, сетите се да и тих величанствених небеских светила некада није било. И нашем дому, и нашој одећи, и свима алаткама и направама почетак је у човеку, а земљи на којој

живимо, и свецелом Божјем свету, почетак је у Богу Створитељу. Ово је вера обичних људи, али и вера многих великих и просвећених умова нашег и ранијих времена.

Али, драга децо Божја, човека прати исконска зла коб. Ма колико био уман и просвећен, ма шта и ма колико знао, он носи печат древног отпадништва од Бога — склон је греху и моралном падању. Два последња светска рата потпуно су разоткрила човека савремене цивилизације, када је он — понесен мржњом, похлепом, незајажљивом тежњом за отимањем туђег и себичношћу — лишен Божјег просветљења, ископао десетине и десетине милиона људских гробова, уништио милионе људских домова, и угрозио преостале милионе оних, који су преживели ратна уништења а сада постају жртве паклених људских планова и опита.

Но, Бог никада није оставио човека, јер „када дође пуноћа времена, посла Бог Сина својега” (Гал. 4, 4). Ову велику и спасоносну истину Свето јеванђеље објашњава овако: „Бог је тако заволео свет да је Сина свога Јединороднога дао, да сваки који верује у Њега не погине, него да има живот вечни” (Јн. 3, 16). Стога, испунимо се вером, наоружајмо се хришћанском надом, са сваким живимо у љубави, према свакоме показујмо искреност и добру вољу, па ћемо допринети смањивању зла у свету — макар мало допринети срећи и благостању, најпре међу онима са којима заједно живимо, па онда и успостављању добре воље и поверења међу људима наше ближе и даље околине.

Наш, српски народ својом већином припада Цркви православној. Почео је да прима свето православље још од ученика Свете Браће — Ћирила и Методија — па још и раније. Али тада он није имао своју, народну Цркву — био је потчињен страној духовној власти. Тек 1219. године наш Свети Сава организује самосталну Српску православну цркву, и постаје њен прави поглавар — први српски

архиепископ. Од тада до данас наша Црква је народна и увек са својим народом. Била је она то и под туђином, када је народ живео без своје државе, али у својој Цркви. Ускоро ће се испунити три стотине година откако је настало и наше Владичанство — наше Епархије горњо-карловачке. Она је настала у оним тешким временима под туђином, који је ометао њен живот, а показивао милост онда када су му, у биткама са Турцима, биле потребне храбре мишице ваших предака.

Као двадесет и трећи по реду владика овог нашег Владичанства, примио сам тешку дужност, заједно са мојим свештеницима и верницима, да заједнички лечимо ратне ране, доградимо и обнављамо цркве разорене у току ратних година, да подмлађујемо свештенички кадар, и да сви заједно чувамо веру отаца, морално достојанство верних домова и дивне обичаје наше вере. Зато вас и сада, драга браћо и сестре, позивамо да се бринете о црквама, да волите и подржавате свога свештеника, да славите недељне и празничне дане, који нас одржавају у верности Богу Створитељу и Христу Спаситељу, и кроз које призивамо благодат Животворнога Духа Божијег.

Када празнујете н е д е љ у, знајте да нас свака недеља подсећа на ону „прву недељу” /Јн. 20, 1 / када је Син Божји својим васкрсењем победио смрт и нама, људима „даровао вечни живот”.

Б о ж и ћ славимо /7. јануара/ као сећање на онај радосни догађај, када се у Витлејему, близу Јерусалима, родио Спаситељ света, оснивач Цркве Божје — Господ наш, Исус Христос.

За Богојављење /19. јануара/ већ смо казали да је оно празновање Христовог крштења, којим је Син Божји обавезао и све чланове своје Цркве да и они своју децу крштавају: у име Оца, Сина и Духа Светога, јер се само крштењем постаје члан Цркве Христове, чији је часни део и наша, Српска православна црква.

Сваке године, у свима нашим црквама /27. јануара/ свечано се прославља наш С в е т и Сава Српски. Омогућите својој дечици да науче неку песмицу за тај дан, да учествовањем на Светој литургији и на прослави у цркви, увеличају овај наш велики црквени и народни празник. Свети Сава је живео за своју Цркву, за свој народ, као и за зближавање и пријатељство међу народима света.

Сваке године пред Ускршње покладе, на Задушнице (ове године 16. фебруара) сећамо се душа и гробова својих преминулих милих и драгих. Не сметните с ума, драга децо Божја, да је Бог „Бог живих” (Мт. 22, 32) и да је, према томе, сваки гроб капија за други живот као што је колевка капија за наш земаљски живот. Истина о животу после гроба данас није више само истина вере, него јој се приближава све више и више знање и искуство.

Ускоро ће почети Велики Часни пост /ове године од 25. фебруара до 13. априла/. То је време када се православни хришћани највише исповедају и причешћују. За примање ових Светих тајни припремамо се постом. Пост је преважна дисциплина за наш духовни и физички живот. Ко је за столом победио себе, лакше ће савладати све оно што га оштећује, уназађује и пред другим понижава. Постом и домаћом молитвом припремајте се увек за Свето причешће, јер се Светим причешћем сједињујемо са нашим

Спаситељем, који је ову Свету тајну установио на својој Тајној вечери, уочи своје смрти на крсту. Тада нам је заповедио: „Ово чините за мој спомен” /Лк. 22, 19/.

Последње недеље пред Ускрс празнујемо Ц в е т и. То је дан сећања на свечани улазак Христа Спаситеља у Јерусалим. Док су Његови непријатељи већ припремали замке против Њега, из уста деце орила се песма у славу Сина Божјег: „Осана, благословен који долази у име Господње!” /Мт. 21, 9/. Срца невине деце осетила су да је пред њима Спаситељ света. Зато су Цвети, и дан уочи Цвети Лазарева субота /ове године 6. априла/ дани радости за свако крштено у вери васпитано наше дете.

Од Цвети почиње Велика или Страсна недеља — седмица Христових страдања - дан патњи, оптуживања, понижавања, суђења и смртне пресуде Сину Божјем. Трагедија се завршава на Велики петак — дан распећа на крсту и крсне смрти Спаситеља света. Својом смрћу на крају Син Божји је искупио грехове света.

После крсне смрти, истог дана, тело Христа Спаситеља је положено у гроб. Али трећег дана Христос је васкрсао из гроба! Као што је на почетку света, Божјом свемоћи свет приведен из непостојања у постојање, као што је прва генерација свега живог на земљи прошла из смрти у живот, тако је, својим васкрсењем, пострадали и у гроб положени Син Божји, божанском силом васкрсао из мртвих и први победио смрт! Зато В а с к р с ми, православни називамо празником над празницима и слављем над слављима. /Ове године Васкрс ћемо прослављати 14. априла/. На крају света и века чудо васкрсења ће се поновити над сваким човеком — тада ће стати време и настаће „ново небо и нова земља”! /2. Петр. 3, 13/.

Четрдесет дана после свога васкрсења, Спаситељ се јављао својим ученицима. Утврђивао их је

у вери да је Он истински Спаситељ света, па се у четрдесети дан узнео на небо. Тај дан празнујемо као празник Вазнесења или Спасовдан /ове године 23. маја/.

Али је пре свога вазнесења Господ заповедио својим апостолима да се не удаљују из Јерусалима „док се не обуку у силу одозго”. И у десети дан после Господњег вазнесења, односно у педесети после Његовог васкрсења, „сила одозго” је сишла на апостоле. На њих је сишао Дух Божји — Свети Животворни, који је од њих — малих, плашљивих, често колебљивих људи, некадашњих рибара и људи жуљевитих руку — начинио великане Цркве Божје, неустрашиве проповеднике Јеванђеља Христовог. И они пођоше по свету да проповедају оно „што су чули и што су видели својим очима... и што руке њихове додирнуше” /1. Јн. 1, 1/ — да радосно гину за Истину којом су живели, ширећи по свету Цркву Христову! Педесети дан после Васкрса дан силаска Духа Светог на апостоле празнујемо /ове године 2. јуна/ као празник Д у х о в а или Свете Тројице, јер је Дух Свети од Бога Оца послан апостолима, кроз Његовог прослављеног, на небо узнесеносина.

Са овом кратком поуком наше Свете православне Цркве о истинама наше вере, све вас благосиљам и поздрављам, и у љубави позивам да своју веру чувате, да часно живите, да свако свој посао — било на њиви, било за машином или радним столом, или другде — свесно и поштено радите. Не заборављајте своје Крсно име, Крсну славу — дан када сваки српски православни дом слави свога светитеља, свога заштитника и молитвеног заступника пред Богом. То је увек био дан у који су се, око славске свеће, у дому слављеника окупљали сродници и пријатељи, дан када се исповедала вера, утврђивала међусобна љубав, и кроз векове наш човек чувао од себичности и отуђења тих зала која су данас толико присутна свуда око нас, па и код нас. Благослов Божји нека је са свима вама!

Митрополић Пирејски Калиник

О сталном причешћивању

Беседа, Божјословски часопис православне Епархије бачке књига 6, Нови Сад 2004

 теми причешћивања постоји раширена заблуда која уопште не одсликава изворни православни доживљај. Неки верују да је причешћивање дозвољено само два — три пута годишње. Такво схватање је скроз — наскроз погрешно и далеко од истине. Оно кривотвори изворни православни доживљај и озбиљно угрожава православни духовни живот. Изврће целокупно православно хришћанско учење о Светој Евхаристији и собом носи духовне опасности за вернике који се духовно подвизавају.

Шта је тау истина

Шта је истина о овој спасоносној теми причешћивања која представља основу и темељ духовног живота?

Тајна Божанске Евхаристије представља средиште живота Цркве. Савршавајући тајну Божанске Евхаристије и учествујући у њој, утеловљујемо се у мистично, духовно Тело Господње и сједињујемо се са Господом. Без свесног учествовања у тајни Божанске Евхаристије немамо духовног живота нити задобијамо спасење.

Но, свесно учествовање у Тајни Божанске Евхаристије неминовно намеће причешћивање Телом и Крвљу Господњом. Ми нисмо просто посматрачи Тајне Божанске Евхаристије, него њени учесници. Верници заједно са свештеником савршавају Тајну Свете Евхаристије, светотајински доживљавају живот Господњи, причешћују се Телом и Крвљу Христовом и тако се сједињују са Христом. Због тога се на свакој Божанској Литургији свештеник обраћа вернима и позива их на причешћивање Телом и Крвљу Христовом говорећи: „Са страхом Божијим, вером и љубављу

приступите“. Свесни и савесни верници су дужни да се одазову на овај свештеников позив. Наравно, неопходна је душевна припрема. Потребни су жива православна вера, искрено покајничко расположење, борба против греха и љубав према Христу.

Светло причешће: Извор живота

Целокупна Света Литургија својим молитвама, које не треба изговарати у себи, него верници треба да их чују, својим проздама и химнама, припрема верне за учешће у чаши живота. Онај који није само обични посматрач, него и душом учествује у савршавању Тајне Божанске Евхаристије, задобија, проздама и молитвама Свете Литургије, дух покајања, доживљава унутрашње умилење, иште милост Божију за своје грехе, сапутник је Господу на путу према Голготи, и душа му се освећује. Живи Господом. Са љубављу чезнући за Христом, скрушена духа прилази, причешћује се Телом и Крвљу Господњом и постаје Богоносац и Христоносац. Тако се учешће вернога хришћанина у вршењу Тајне Божанске Евхаристије запечаћује његовим причешћивањем Телом и Крвљу Христовом.

То и јесте духовни живот. Без сталног причешћивања нема духовног живота. Божанско причешће је извор живота. Сам Господ је рекао: „Ко једе Тело моје, и пије моју Крв, има живот вечни“. Божанско причешће је лек бесмртности — „да онај ко од њега једе не умре“. Оно је лек јер је опроштај наших грехова и извор нашег освећења. Сједињује нас са Господом. „Ко једе моје Тело и пије моју Крв, у мени пребива и ја у њему“, рекао је сам Господ.

Верници треба да се причешћују често

По правилу верници треба да се причешћују на свакој Светој Литургији. Наравно, уколико се духовно труде и живе духовним животом. Честом причешћивању учи нас најпре сам текст Свете Литургије и позив свештеника, као што смо већ поменули. Верници заједно са свештеником преклињу Господа при сваком причешћивању: „и удостој нас да се неосуђено причестимо Твојим непорочним и животворним тајнама... на отпуштење грехова, на заједницу Светога Духа.“

Постоје и сведочанства из праксе и живота Цркве и из беседа Светих Отаца одакле се јасно види неопходност честог причешћивања. Дела Апостолска нас уверавају да су први хришћани „били постојани у апостолском учењу, у заједници, у ломљењу хлеба (тј. причешћивању) и у молитвама.“

Дакле, центар живота првих хришћана била је проповед Апостола и учествовање у Светој Тајни Бојанске Евхаристије.

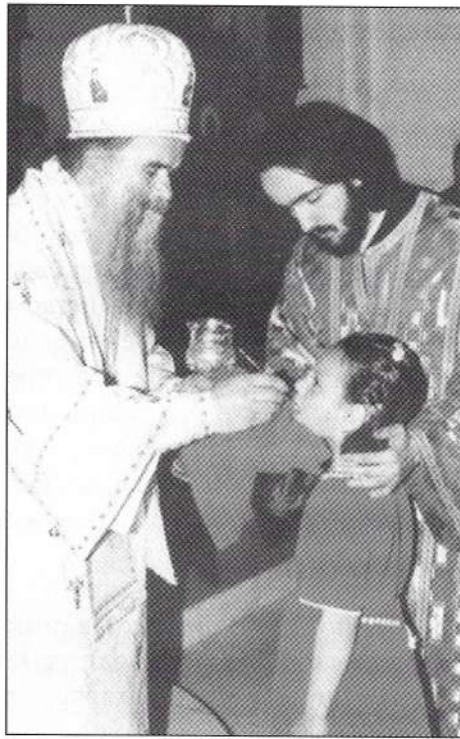
Девети апостолски канон јасно говори о честом причешћивању: „Све верне који улазе (у Цркву) и слушају Свето Писмо, али не остају и за време молитве и Светог причешћивања, треба одлучити као оне који изазивају беспоредак у Цркви.“ Дакле, по овом канону од Цркве се одсецају они који се не причешћују на свакој Литургији.

И Свети Василије Велики је по овом питању категоричан. Он каже: „Причешћивати се и узимати Христово Свето Тело и Свету Крв свакога дана очигледно је добро и корисно, јер Он сам јасно каже: 'Онај који једе Тело моје и пије моју Крв, има живот вечни.' Јер, ко сумња у то да учествовати непрестано у животу није ништа друго до вишеструко живети? Ми се, дакако, причешћујемо четири пута седмично: недељом, средом, петком и суботом, али и другим данима ако је празник неког од светих.“

Овај велики Отац Цркве нас обавештава да су се хришћани у његово доба причешћивали најмање четири пута седмично. А од новијих

Отаца Цркве, Свети Никодим Светогорац, у свом делу о сталном причешћивању пише: „Причешћивање Светим Тајнама свих верника и ради свих њих, подразумева се и не бива тек ради свештенодејствовања Пресветог Тела и Крви Христове, него да се свим вернима ово Причешће разда, те је потпуно намењено свима ради њиховог причешћивања.

А Свети патријарх Григорије Пети у својој енциклици о сталном

причешћивању, коју је објавио 1819. год., пише: „Нипошто се не забрањује стално причешћивање, нити се захтева да прође период од четрдесет дана да би се хришћанин поново причестио, као што су то неки мислили.“

Све ово потврђује и Литургија пређеосвећених дарова

Надаље, Литургија Пређеосвећених Дарова сама од себе громогласно потврђује праксу Цркве о сталном причешћивању. Литургија Пређеосвећених Дарова служи само тој сврси. Пошто се за време Велике Четрдесетнице, због тужног карактера овог периода црквене године, не служи Божанска Литургија која иначе има васкрсни карактер, Црква је створила такозвану Литургију Пређеосвећених Дарова, која је у суштини чин причешћивања, да би верни могли да се причешћују и током седмице. Дакле, не само суботом и недељом, када је дозвољено савршавање Свете Литургије у правом смислу те речи, него и средом и петком, раније освећеним хлебом живота.

Ово је чиста, православна и кристално јасна истина о сталном причешћивању.

Припрема за причешће пречистим тајнама

Припрема за често причешћивање претпоставља, наравно, целокупан живот хришћанина. Није то припрема од само неколико дана. Прави хришћанин је дужан да увек живи са вољом Божијом као својим водичем. Компас његовог живота је реч Божија, онако како је изражава Свето Писмо и тумачи Православна Хришћанска Црква. Верни хришћанин проучава реч Божију, да би увек знао шта је Бојја воља, и настоји да свој живот увек усклади са њом. И његове речи, и његова дела, и његове мисли, треба да се надахњују православним хришћанским учењем о животу. Треба да промишља православне хришћанске догме, да верује у њих, и да настоји да живи православно хришћански. Православна вера је и тачно правило вере у Бога, и тачно правило живота и делања.

Хришћански живот је живот напора и труда да се живи истина православне хришћанске вере. То је живот молитве, честог учествовања у богослужењима и светим тајнама, живот са црквеном свешћу и савешћу у напорном подвигу борбе против греха, и у аскетском труду да се у животу примењују заповести Божије. То је, дакле, живот љубави, доброте, трпељивости, уздржљивости, чистоте, самоконтроле и свакодневног освећивања.

Хришћанин који настоји да врлински живи по Богу и искрено војује у духовној борби, треба и може да се причешћује често, да би се крепио у свом духовном подвизавању и да би освећивао своју

душу. Такав хришћанин има свог духовника, исповеда се с времена на време, односно кад због нечега осећа грижу савести. Њега апсолутно ништа не спречава да се причешћује често. Једино су смртни грех и непокајаност препрека човеку да се причешћује пречистим тајнама. Хришћанин који пази на свој живот и живи у трајном покајању, треба и може да се причешћује веома, веома често. Што је могуће чешће, а ако је могуће сваке недеље и на свакој Литургији.

Посебности

Да би човек могао да се причешћује пречистим тајнама те да непрестано буде сједињен са Господом, нарочито је потребно: прво, душевно стање чежње за причешћивањем Телом и Крвљу Господњом; друго, духовни живот, како смо га горе описали у grubим цртама; треће, одсуство мржње, осветољубивости и пакости према ближњима; четврто, добри односи са ближњима; не неправда према другима, него доброта и љубав према свима; пето, уздржавање од смртних грехова, живљење у духу непрестаног покајања и доживотна борба против греха, и шесто, молитвено расположење и љубав према Богу.

Не тражи се посебан пост

Они који живе по Богу и често се причешћују, не прописује се посебан пост.

Сви су хришћани, уколико не постоје озбиљни здравствени разлози, обавезни да држе канонима одређене постове током целе године. А то су: а) пост средом и петком, дакле уздржавање од меса, рибе, млечних производа и јаја сваке среде и петка током читаве године, осим Светле седмице и седмице од Педесетнице до недеље Свих Светих, као и седмице од недеље Митара и Фарисеја до недеље Блудног Сина, када је дозвољено јести све; такође је дозвољено јести све осим меса у Сиропусној седмици; б) постови: Часни или Велики пост, Божићни пост, Пост Светих Апостола или

Петровски пост и Велико-госпојински пост, уколико не постоје озбиљни здравствени разлози да се не пости.

Пост је подвиг уздржања. То је велика врлина и дужност свих верних уколико им то здравље допушта. Држање поста од стране верних хришћана препушта се расуђивању њихових духовних отаца који га својој духовној деци приликом исповести због здравствених разлога могу и ублажити. Црква је човекољубива. Она увек користи такозвану икономију и има разумевања према људској слабости.

Не постоји апсолутно ниједан канон који одређује или прописује посебан пост пре Светог Причешћа. Хришћанин који, по мери својих могућности и у зависности од свог здравља, држи пост средом и петком и светим канонима предвиђене вишедневне постове које смо горе набројали, може се слободно причешћивати сваке недеље и на свакој Светој Литургији, без икаквог, апсолутно икаквог додатног поста. Први су се хришћани причешћивали пошто су претходно јели на такозваним вечерама љубави. И Господ је предао тајну Божанске Евхаристије и дао да се Његови ученици причесте усред тајне вечере. Касније је Црква, из практичних разлога, установила причешће просто на таште, односно пре икаквог јела, не тражећи да се пости у претходне дане. А у пракси Црква је увек имала и Свете Литургије служене у вечерње сате спојене са Вечерњим следећег дана, када верни могу да се причесте слободно, под условом да су се у потпуности уздржавали од хране барем шест – седам часова. Просто је обичај, због страхопоштовања према овој светој тајни, да они који се често причешћују не узимају мрсну храну већ од претходне вечери.

Веома је погрешно схватање појединих који се не причешћују на недељној Литургији, него се причешћују суботом, јер, наводно, суботом није дозвољено постити.

Такав обичај и такво схватање представља заблуду и ниподаштавање Свете Литургије која се служи у недељни дан.

Горе речено не важи за немарне

Горе речено важи за хришћане који се труде да живе по Богу. За оне, међутим, који су само по имену хришћани, а живе без духовних интересовања, немарним и непажљивим животом и не чувају се од греха – за такве не важи горе речено.

Ти млаки хришћани обично се и не интересују за често причешћивање. Сматрају да је довољно да Причешћу приступе само два или три пута годишње, јер се, како то они кажу, тако ваља. Они који Причешћу приступају углавном о Божићу и о Васкрсу треба обавезно да се претходно исповеде и да посте у складу са мишљењем њиховог исповедника. Али ни млаког хришћанина ове врсте који само изјављује да је православни хришћанин, а притом нема изражена духовна интересовања, Црква, наравно, не занемарује, него и њега са нежном љубављу прихвата у загрљај. Он, међутим, не спада у живе чланове Православне Цркве. Верницима млаке вере по икономији се допушта да се причесте два – три пута годишње, и то увек после поста и исповести.

Ово је православно учење

Ово је православно учење о честом причешћивању. Ову истину громогласно потврђује и разглашава и сама Света Литургија, али и пракса и живот Цркве. Ретко причешћивање сведочи о опадању црквености и изопачавању православног хришћанског етоса. Сведочи, даље, о немарном животу, млакој хришћанској свести и савести и непознавању суштине и циља Божанске Евхаристије. Дакле, они који заговарају ретко причешћивање врше насиље над православним духовним животом, испољавају своје непознавање суштине свете тајне Евхаристије и налазе се у најжалоснијој прелести или заблуди.

Здравко М. Пено

Оваплоћење Сина Божијеј

Због преступа првог човека - Адама свет се нашао изван јединства са Творцем. Вечни живот човек и свет су могли задобити једино у заједници са нествореним Богом. Наши прародитељи су непосредно после пада очекивали Спаситеља који им је био обећан од Господа (1. Мојс. 3,15). То се види и из речи које је Ева изговорила после Кајиновог рођења: "Ево добих човјека од Господа" (1. Мојс. 4, 1). Међутим, Искупиатељ људског рода није могао бити неко ко би се родио на исти начин као и остали људи - по законима пале природе.

1) Будући створен, а тиме и смртан, човек није могао бити покретач спасења. С једне стране, требало је да Спаситељ има јединство са створеном природом, а са друге стране, требало је да у Својој Личности буде нестворен.

Спасењу света је, по речима Св. Максима Исповедника, претходила иницијатива Божија, пошто су и човек и цела природа створени. Спаситељ света је једино могао бити нестворени, бесмртни и вечни Бог. У Господу Христу, кроз Оваплоћење, је остварено јединство створене и нестворене природе. Значај Оваплоћења је управо у томе што се њиме поново успоставила унутарња веза и јединство између Бога и човека.

Рођење Господа Христа се остварило изван и изнад закона природне нужности. "Ни прво рођење" од Оца, "нити друго нису имали ничег заједничког са нечијим рођењем", 2) говори Свети Кирило Александријски. Рођење Бога Логоса у телу није се догодило "по нужности природе, него по Божијем благовољењу". 3) У Светом Писму се говори да је Господ Христос зачет од Духа Светог и Марије Девојке, без учешћа мужа. Из описа догађаја зачећа Господа Исуса

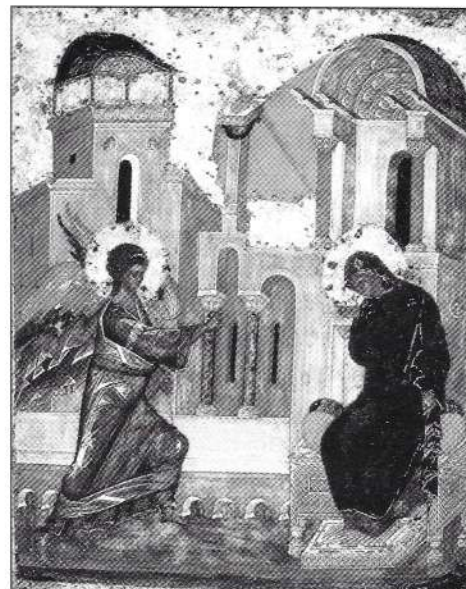
Христа видимо да на вест Архангела Гаврила Дјева Марија одговара најпре питањем: "Како ће то бити кад ја не знам за мужа" (Лк. 1, 34). Речи Богородице указују да Христово рођење није било свакидашње и да је за његово остварење била неопходна вера. Само вером је било могуће прихватити речи Архангела: "Дух Свети доћи ће на Тебе и сила Вишњег осјениће Те" (Лк. 1, 35), "јер у Бога је могуће све што каже" (Лк. 1, 37).

Пресвета Богородица није била ничим приморана да прихвати позив Архангела Гаврила. Као слободно биће, Она је могла и да каже "не" Богу. Међутим, Она је своју слободу схватила као служење Богу и зато је пристала рекавши: "Ево слушкиње Господње, нека ми буде по ријечи Твојој" (Лк. 1, 38). Да је Богородица рекла не, као што је то учинио Адам, тада би спасење човека и света опет било доведено у питање. Њено да Богу било је израз неизмерне љубави према Господу. Пунота љубави је у девствености и из преизобилне љубави Дјева је родила Бога у телу и постала Богородица.

Тајна Оваплоћења, смисао зачећа и рођења Христовог није, дакле, у показивању свемогућства Божијег, него у томе што се пројавила и слобода Божија - Духом Светим, и слобода људска, оличена у Пресветој Дјеви Богородици. Пристанком Пресвете Дјеве Бог је постао човек. Зато је, заједно са Светим Апостолима, Св. Василије могао да благовести: "Бог на земљи, Бог међу људима, Бог у телу".

4) Св. Јован Дамаскин наглашава да се уистину десило рођење Сина Божијег у телу, "да не проповедамо обоготвореног човека, него оваплоћеног Бога".

5) Ову истину је истицао и Св. Атанасије говорећи да "Господ

Христос није прво био човек, па је потом постао Бог, него је као Бог постао човек, да би нас обоготворио". 6) У Символу вере исповедамо да је Оваплоћење остварено ради нас људи и ради нашег спасења. "Син Божији постаде Син Човечији да би на крају и човек могао да постане син Божији" 7) говорио је Св. Иринеј Лионски. По речима Св. Атанасија Великог: "Бог се очовечио да бисмо се ми обожили". 8) Оваплоћење се у светоотачкој литератури најнепосредније доводи у везу са Искупљењем. Свети Оци, почев од Св. Иринеја Лионског преко Св. Атанасија и свих великих Отаца четвртог века, у Искупљењу виде главни узрок Оваплоћења. Ово учење употпуњује Св. Максим Исповедник који је истицао да је Оваплоћење припадало првобитном Божијем плану стварања и да је било независно од пада. 9) Оваплоћење Христово, односно рођење Сина Божијег у телу је, по његовим речима, "добровољна тајна због доброте (Божије) према људима" и "вољно силажење у тело" 10) Следствено томе, Христос би се оваплотио без обзира на Адамов пад, јер је крајњи циљ стварања света његово јединство са Богом. Ово гледиште потврђује и Св. Николај Кавасила, који каже да је "човек створен управо ради новог човека - Христа". 11) Св. Григорије Палама пише да је "само стварање

човека испочетка ради Христа и да је човек саздан по лику Божијем како би у себе могао да смести Прволик". 12) Ово је било могуће будући да човек "има тежњу и стремљење ка Богу" 13), односно ка Христу, као своме Првообразу.

Иако је човек, "зажеливши лажно обожење" 14) отпао од првобитног плана спасења, Бог, по учењу Светог Максима, није одустао од њега и света, него је првобитни план променио. Циљ је остао исти, а то је Логос - Христос, односно јединство човека и света са Богом у Христу. Промењен је начин остварења тог циља, тј. начин остварења јединства човека и света са Богом. Св. Максим говори да би Христов живот на земљи био другачији да Адам није погрешно и био би без трагичних последица које је Он узео на Себе (Крст, страдање, смрт).

Улазак Сина Божијег у историју је од првог тренутка претпостављао негацију свега палог и отуђеног у људској природи. Цео Христов живот сведочи о Његовом настојању да се скрене ток природног - палог постојања и да се пројави постојање нове твари, која неће бити под дејством закона пале природе. Ову слободу у односу на природу пројавила је и Пресвета Богородица онда када је донела одлуку да роди Спаситеља изнад закона природне нужности.

Одлука Пресвете Богородице да роди Сина Божијег у телу није била резултат тренутног избора, него израз њене вере и живота који је сав био у служењу и посвећености Богу. Управо се из ових разлога Божићни пост у Цркви доживљава као период у коме пресудну улогу има живот Пресвете Дјеве. Време од празника Ваведења, на почетку поста, до празника Рођења Господа Исуса Христа је у богослужбеном животу Цркве сажето историјско време живота Дјеве Марије (од њеног увођења у Храм до Рођења од Ње Спаситеља). То је уједно и време поновног рођења Господа Христа у душама верујућих, јер је Његов силазак на земљу залог нашег узласка на небо и вечног јединства са Њим.

Српска православна црквена општина у Карловцу

Освећење темеља и полагање повеље о обнови Саборној храма Св. оца Николаја у Карловцу

На празник Светог оца Николаја, Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Г.Г. Герасим служио је Св. Архијерејску Литургију у Карловцу, уз саслужење свештеника протојереја —Душка Спасојевића и јереја Марка Ђурића. На крају Свете литургије која је одслужена у капели направљеној у порушеном дијелу зграде парохије, Епископ Герасим обавио је освећење жита и славског колача, спремљеног поводом храмовне славе и славе Српског националног вијећа града Карловца.

Послије Свете Литургије Епископ Герасим са свештенством и народом упутио се до храма Светог оца Николаја који је у изградњи, гдје је обавио освећење темеља и полагање повеље о обнови ратом порушеног Саборног храма.

Храм посвећен Св. оцу Николаја подигнут је у времену између 1785-1787 у вријеме Епископа Јевгенија (Јовановића). Током последњег рата први пут минирањем је 1991. да би се 1993. срушио звоник са дијелом лађе храма. Од 1993. године порушени храм Светог оца Николаја у центру Карловца чекао је на почетак обнове, све до августа ове године када су благословом Његовог Преосвештенства Епископа горњокарловачког Г.Г. Герасима отпочели радови на обнови храма.

прошјореј Душко Сјасојевић

Српска православна црквена општина карловачка

У Карловцу се први пута спомиње православна капела 1744. године, као подружница парохије у Тушиловићу. Најстарије писмо, које се чува у архиви Црквене општине (по податцима Архим. Герасима Петрановића у Магазину из 1868. г.) је из 1761. године, у којем се налази списак приложника. Капелица није имала стално мјесто него је премјештана. Тако се спомиње у архиви Црквене општине и 12. октобар 1779. године, да је капела премјештена у неку кућу и од прихода капеле плаћана је станарина. По писању Архимадрита Герасима Петрановића: Предање прича да је капелица била у граду, па онда у предграђу на ономе мјесту, гдје је сада озидао кућу родољубиви Србин Стево Егић, трговац. А у граду као да је покренута црква наша била на мјесту гдје је лѣтос (1868.г.) Штанцер озидао кућу; јер су нађени неки гробови, кои су на исток лицем стајали, и у сандуку стакалца нађена, а то је наш обичај још и данас. Нека их Бог прости!

Прије патента о вјерској толеранцији у Карловцу је било настањено врло мало српских породица, али након проглашења Карловца слободним краљевским градом, нагли економски развој града отворио је имућним Србима врата. Богати трговци православне вјере одлучише 1778. године купити земљиште и саградити нову капелу, уз обавезу да издржавају једног свештеника. Стога четири трговца који се обавезаше сносити материјалне трошкове упутише молбу Магистрату.

Неколико година касније купљено је земљиште (1781.) од карловачког грађанина Фердинанда Булића (Pulisch) за 3000 форинти и 12 цекина. За градњу цркве је била упућена молба Комори 12. октобра 1784. године. У тој молби Срби траже дозволу градње, али не према ријешењу Коморе која је захтјевала да црква буде без звоника и било каквог украса, него да саграде цркву према приложеном плану да буде украс граду Карловцу.

Коначно 3. јануара 1785. године настојањем Епископа Јована (Јовановића), Угарско намјесничко вијеће изда дозволу за градњу цркве. Исте године благословом Епископа Јована (Јовановића), започиње градња цркве, па је темељни камен освећен 28. априла 1785. године. Цркву је градио карловачки градитељ Јосип Штилер.

Цркву Св. Николе, Штилер је изградио према својим нацртима, држећи се упутстава да због литургијске функције она мора бити изведена по узору на план и вањски изглед православне цркве у Сегедину. За непуне двије године 1786. године храм је био довршен. Међутим одмах по завршетку изградње храма услијед ослабљења темеља звоника цркве, долази до пукнућа свода цркве, тако да 1787.г. долази до судског спора између Црквене општине и Штилерових синова који наслеђују обт након смрти њиховог оца Јосипа Штилера. Настала штета је санирана тако да је пукнути свод подијељен на два. Цркву је осветио Епископ Петар (Јовановић Видак), 9. марта 1803. године. Црква је посвећена Св. Оцу Николају, јер је и капела била посвећена Св. Оцу Николају. Иконе је изradio сликар Арса Тодоровић 1815. године. За градњу је потрошено 30.000 форинти, а новац су прикупили српски трговци из Карловца и Трста и сви чланови Црквене општине у Карловцу.

У новосаграђеном храму била је постављена плоча над западним улазом на којој је писало:

**У славу Троичнога Божанства и част светитеља и
чудотворца Христова Николаја основа се и сазида овај
храм за владавине Његовог ц. кр. и апостолског
Величанства Јосипа Другог**

**Благословом Г. Епископа Ј(ована) Јовановића трошком
читавог Православног Грчко-Несједињеног Исповиједања
овдашњих и стараних житеља у граду Карловцу мјесеца
априла 28. дана године 1785.**

По својој градитељској вриједности (каснобарокни стил) и унутрашњој опремљености, црква Св. Николе је једна од најљепших цркава, као таква била је узором

у подизању других православних храмова за што је најбољи примјер црква Св. Николе у Риједи.

Црква је била богато украшена са богатим и лијепим даровима, какав је и био и поклон Јелене Барако, која је цркви 1867. год. приложила дарке руком везене златном жицом по бијелој свили.

Године 1839. црква Светог Николе доживјела је пљачку тако да у Црквеноопштинској архиви на 45 страни записника стоји : „да одвјетник тужи на већу власт окривљенике“....

Током II свјетског рата, у вријеме владавине НДХ, Српска православна црква Св. Николе била је девастирана. Из храма су однешени сви богослужбени предмети, али храм није срушен. Иако опустошен и оскрнављен, остао је читав. Храм је био претворен у магацин опљачкане српске робе.

Српска основна школа у Карловцу

(*прота Милан Радека*)

Православних у Карловцу има 1781.г. домова 53, пред Први рат 1000 душа, а 1931. заједно са војском 2565. Од тога се 1945. нашло свега око 300 душа. Од близу 500 православних ђака у карловачким школама 1941. број је до 1945. пао испод 40. Упоредо с црквеном општином настаје и школа. То је школа посебног типа. Ако су школе у Метку и Вилићу примјери сеоских, а ако је у Плашком школа епископске резиденције, Гомирје манастирска, Карловац је примјер варошке школе, попут Петриње и Костајнице, а по типу војвођанском. Карловачко славеносербско училиште служи углавном за потребе варошана.

Карловачка архивска грађа ЦО пропала је у овом рату. Тако се сад података о Карловцу може наћи било у Споменици ЦО, рад Мите Грујића, било у плашчанском архиву, а понешто података у Карловачкој митрополији; и нешто биљежака МНР.

О школи у Карловцу најстарији би податак био у Описанију овештѣнства 1819. гдје јубилирани (пензионисани) прото с Кордуна Марко Михаиловић наводи да је у вријеме владике Јакшића око 1566. учио двије године у Перни и Карловцу „сербски“. Ово је он могао учити код неког свештеника, или пролазног учитеља, јер школа је основана тек 1795. године. За вријеме Јакшићево био је духовник у Карловцу гомирски калуђер Софроније Мамула 1763-71.

Парох у Тушиловићу Данило Мађерчић наводи „сербски училсја у Карлштату у школи“, што је могло бити прије 1790 г.

Од 1798 г. има Карловац по два свештеника, један је онда и учитељ. — Такав свештеник-учитељ био је и Павле Меић, пакрачки ђак, осам година у Карловцу, он је уједно и учитељ клерически. — О том свједоче два записа: Симеона Видовића (Јб. Ст. 9595) и Симата Видовића (Јб. Ст. 9596) — ако то није исто лице, — из Стипана.

Кад је 1803, Меић изјавио да као свештеник не може вршити и учитељски посао, карловачка ЦО шаље молбу директору српских школа Стефану Вујановском, рођеном Бановцу, да пошаље учитеља. — Меића за

вријеме Француза владика Миоковић предлаже да буде испитивач учитељ, јер он је у Пакрацу и Карловцу петнаест година изврсно служио као учитељ.

Иначе је ЦО имала увијек посебнога школског татора какви се јављају и у Петрињи и Костајници.

За вријеме Мушицког, који је преселио у Карловац, и школа и црква су под „заштитом“ конзисторије. Мушицки је овим хтио да захвати у послове ЦО, али није успио јер се варошке ЦО нису дале. Године 1838. ЦО Карловац добива нове статуте, правила. Ту је посебно предвиђено и о школама. Али о том код приказа Карловца.

Пуну слику како је било почето са честим мијенама учитеља па постепено долази до сређивања, показује српска основна школа у Карловцу.

Као први спомиње се јеромонах Данило Маслић. Тада 1785. спомиње се плаћа магистра 100 ф, три мјерова жита и пола прихода од црквених треба свештеничких.

— Свега неколико мјесеци 1789. био је звонар и магистар уз 5 г мјесечно Максим Ристић из Земуна.

Године 1790, моли ЦО директора српске школе Стевана Вујановског да пошаље учитеља, бира се и школски одбор, на школски тас у цркви пада 158 ф 29 кр, више од годишње плаће.

Јован Славнић је 1797. неко вријеме учитељ. — Затим долази за ђакона и учитеља Павле Меић уз плаћу од 220 ф и стан. Те године долази Марко Елисејић из Великог Бечкереча. Већ слиједеће године долази по препоруци Бујановског Јоаким Сандрић из Сремских Карловаца, али послје годину дана враћа се Елисејић све 1809 г. — У тој години ради неколико мјесеци Мојсеј Поповић. Те је године и директор Вујановски дошао у Карловац да погледа школу и рад учитеља.

Долази Лазаревић Еврем из Черевиха у Срему до 1812. Три године ради Јован Баковић, који је био у Трсту, а затим парох у Карловцу. (Био је препоручен Сава Мркаљ, али изабран Баковић).

Будимировић Марко ради 1815-17, а за њим као замјена Меић Павле 1817-8. који је већ тада парох. У то доба ЦО моли директора Несторовића да пошаље учитеља који би био човјек умјерен, цјеломудрен, смиреномудрен и доброљубива срца... — Долази Илић Самуило, послан од Несторовића, родом из Сенте, а био је већ учитељ у Сомбору и Сегедину, дакле на угледним мјестима. Он ради 1819-1828, као „отмјен у поучавању дјеце по новом начину настав“. Дјеца се тада дијеле у групе: штици (азбука), букварци, часловци, псалтирци и синтакси. Он је хтио да ради по Вуку, али Црквена општина не жели „из нашега славенског дијалекта излазити“, и тражи да се учи по Мразовићевој граматичи. Илић је тада „наш опће обљубљени учитељ“.

— Илићу је опет мило колико се „наше овдашње благоизбрано общество о зрелом васпитању дечице своје брине; благо сваком царству у ком родитељи прве своје и свете дужности овако ревниво и примјерно испуњавају“... — Илић је у школи по крајишком начину био увео књигу части (еренбух). — Пошто је за власт

српска школа била само толерирана (трпљена) приватна школа, тражи ЦО да козисторија преузме покровитељство...

Овако сређено стање наставља се и за вријеме учитеља Кузмана Паликуће. — Треба и овдје споменути да Илић није ни отказао ни отпуштен. Њега је потпуно преузео владика Мушички. Као удовца закалуђерио га је и рукоположио. О том је речено на свом мјесту више (в. Епископи и Манастири).

Кад је Паликућа умро 1838, неколико мјесеци ради Михајло Мађерчић (из Тушиловића). Кратко је вријеме био Георгије Анђелић, па отпуштен: привремено

ради Јован Баковић. — Г. 1839-40. учитељ је Михајло Стојсављевић, али се спомиње у 1839. и Трбојевић Спиридон као учитељ појања!

Већ добро познати из Костајнице Ефтимје Лончарвић, ожењен, двоје дјеце, јавља се 1840-2, али има примједба да за варошку дјецу нема „полнаго вјешества“. Дјеце је тада било 21. — Послије њега ради 1842-4. Георгије Радојчић, клирик и “филозофије наука совершени изобразитељ”. На тражење да ЦО уведе посебни тас у цркви за препарандије (учитељске школе), ова не пристаје јер већ има три таса, а мора уз то и римског свештеника кроз варошки порез (биће намет на кућарину) издржавати.

Учитељ Емануил (Мардарије) Николић 1845-6. отпуштен је због моралних разлога. — Изабрани Станковић Јован из Петриње и Вујић Владимир из Ирига, не долазе.

Привремено ради Павле Папулић, који је још 1822. замјенивао Илића; он умире у Карловцу 1849. године. Те год. ради Младеновић Гедеон из Земуна, који је раније био проф. богословије у Задру. — Наставља 1850-7. Владимир Васиљевић из Неузина. (Изабран је био ускоро познати писац Ђорђе Рајковић, али није дошао). Г. 1858-9. ради Влашкалић Бранко из Сомбора. — Спиро Трбојевић на прелазу 1859-60. даје оставку. — Наставља до 1861. Александар Николић (да то није мајстор који је обнављао цркву!) — Домаћи син Михаило Опачић ради од 1861 до 1866. године.

Ново вријеме долази с Манојлом Грбићем који ради као учитељ 1866-76. кад прелази за катихету ново основане српске учитељске школе. Српска основна школа је отад вјежбаоница учитељске школе, што јој повећава важност, али расту и бриге за њено стање. Добиће тада пуна 4 разреда. — За учитеља долази бивши учитељ у Пакрацу Владимир Красић из Салке у Барањи. Био је врло радан и у школи и као писац, па је тако пореметио здравље и умро 1890. г. — Г. 1881. признала је Земаљска влада у Загребу основну школу

Ученици			III. Р. А.		ЗРЕД	
Ученици			Година студија		Својим	
Редни број	Име и презиме	Вјера	Година мјеста и домова	Година	Одбиј ред	Примљена
1.	Богородић Јосиф	рим.	Београд, Хр.	1		
2.	Павловић Мило	рим.	Пакрац, Савој	1		
3.	Вуковић Ђорђе	ист. пр.	Мостар, Хрватска	1		
4.	Славић Владислав	ист. пр.	Тешан, Босна	1		
5.	Даровић Јосиф	ист. пр.	Државо, Хрватска	1		
6.	Даровић Павле	рим.	Београд, Хрватска	1		
7.	Ђурић Драгица	ист. пр.	Хрватска, Хрватска	1		
8.	Јовановић Владислав	ист. пр.	Београд, Савој	1		
9.	Кривошеја Параскева	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
10.	Кривошеја Олга	рим.	Београд, Хрватска	1		
11.	Кривошеја Мараја	рим.	Београд, Хрватска	1		
12.	Кривошеја Анастасија	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
13.	Јосиф Јурић	ист. пр.	Мостар, Хрватска	1		
14.	Јосиф Јосиф	рим.	Београд, Хрватска	1		
15.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
16.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
17.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
18.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
19.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
20.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
21.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
22.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
23.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
24.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
25.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
26.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		
27.	Јосиф Јосиф	ист. пр.	Београд, Хрватска	1		

као јавну. Болесног Красића замијенила је Олга Шумоња.

Не мање вриједан од Красића долази учитељ Шумоња Никола, рођен у Загребу 1865: био је учитељ у Сарајеву, у Карловцу остаје до 1895. г. У Карловцу је он увео Светосавске бесједе, српске јавне забаве с програмом. Затим прелази у српску учитељску школу у Пакрац, гдје је постао и директор. Одатле је 1922, премјештен за директора учитељске школе у Госпић. Пензионисан 1926, умро је 1927. код ћерке, професорице у Карловцу. Красића и Шумоњу наслеђују браћа Божидар и Лазар Борђошки из Силбаша и Бачкој. Лазар је у Карловцу провео као учитељ 1895-1924: затим као школски надзорник пензионисан 1926. г.

ИМОВИНА ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ

Захваљујући завјештањима и легатима дарова током времена Црквена општина у Карловцу стекла је доста имовине, што јој је омогућило да поред одржавања цркве Светог Николе и издржавање свештеника, одржи свој рад у подручју школства и хуманитарног рада. Први већи добротвор који је оставио своје имање Црквеној општини у Карловцу а за потребе школовања и васпитања сиромашне православне крајишке дјеце био је трговац **Симо Скелецић**. Скелецић је био родом из Српског Благаја. Црквеној општини оставио је своју кућу 1799. године која је продата за 25.000 круна. Са тим новцем и са новцем из оставштине трговца Станка Кукића у износу од 3 000 круна, купљена је кућа на мјесту гдје је била српска школа у износу од 18. 000 круна. Поносени идејом ових добротвора а са жељом да се уради већа школска зграда, народ се организовао и гради се нова зграда 1847 године (данашњи Ученички дом у Самостанској улици) за износ од 82 000 круна. Зграда Ученичког дома и данас је најљепша зграда на тргу, смјештена насупрот цркве Светог Николе и уз фрањевачки самостан.

Гробница породице Барако на православном гробљу Дубовац у Карловцу

Када је завршена на улазу у зграду била је смјештена мраморна плоча са златним словима: „*Славено-сербско училиште воздижећсја равностију восточно православно общество Карлштадскога 1848.*“

Током Другог свијетског рата плоча је скинута а нестала је 1945. године.

Друга плоча која је стајала у ходнику носила је на себи натпис : „*Симо Скелецић из Блајаја, карловачки шртовац, главни оснивач ове српске школе 1799.г. Слава му 1885!*“

Ова плоча прошла је све невоље које су током ратова задесиле ову зграду да би и она била скинута током последњег рата 1992-1993. године.

Јован Барако поријеклом из Македоније, оставља цркви велику зграду у Враницанијевој улици (данас су у тој згради смјештене државне институције) тзв. Баракову палачу. Сав приход који се имао остварити од те зграде Барако је намјенио за одржавање цркве Светог Николе. Барако оставља и 11 рали земље и врт код жељезничког моста.

Црквеној општини у Карловцу биле су повјерене и *закладе породице Барако које су 13.августа 1941.г. износиле 267.828,41 динара*

1. Заклада за цркву Светог Николе
2. Заклада за хорално

3. Заклада за капелу на гробљу
4. Заклада за одржавање гробова Барако
5. Заклада за помен мртвим члановима породице Барако
6. Заклада за Српску школу у Карловцу
7. Заклада за школску дјецу
8. За друштво Свети Сава у Карловцу
9. За сиротињу о Ваведењу
10. Заклада за рачуновођу

Од великих добротвора црквене општине ту су и **Данило и Јулијана Бањанин** који су на управљање црквеној општини оставили разне закладе. Закладе којима је руковала црквена општина 1938. године и које су постојале све до 1941. године биле су:

1. „Заклада Лукијана Мушицког“ - за стипендије сиромашним ђацима
2. „Заклада Јулијане уд. пл. Герлици, Гођ. Андрановић- за стипендидију за више школовње једног младића
3. „Фундација блаженопоч. Митрополита зворничко- тузланског Григорија-Николе- Живковића“
- за потпору сиромашним ђацима
4. „Заклада Петра Павковића“ - за одржавање његове гробнице - те за Фонд српске препарандије,
5. „Штипендијална заклада пок. Јосипа Никшића из Ком. Моравица.“ - за два стип. места по 400 круна
6. „Заклада Данила и Јулијане Бањанин“ - за стипе. једноме ученику гимназије
7. „Заклада за овомјесну препарандију“
8. „Заклада Данила и Јулијане Бањанин“ - за помагање сиромашних Срба обртника и трговаца у Карловцу
9. „Заклада Данила и Јулијане Бањанин“ - за помагање сиромашних Српкиња дјевојака удавача у Карловцу

Почетком Другог свјетског рата када се у Хрватској формира НДХ, комплетна имовина Српске православне црквене општине у Карловцу је конфискована и прелази у Државно власништво. Приликом преузимања покретне и непокретне имовине црквене општине састављен је и записник о примопредаји из којег тачно видимо са којима је материјалим вриједностима у то вријеме располагала црквена општина у Карловцу.

Записник списан дана 15. коловоза 1941. код градског поглаварства у Карловцу

Предмет

уредовања је примопредаја некретнина православне црквене општине у Карловцу.

П.П.

Од стране градског поглаварства: Церинић Иван, град. економ, Жугчић Инг. Фрањо, град. инжењер, Матасић Јосип, град. техничарски чиновник, Вратарић Иван, град, контрактуални намјештеник, Фркетић Мијо,

град.контракт. намјештеник и Срића Вилко, гра. прив. намјештеник.

Од старне православне црквене опћине Поповић Михајло њезин бивши тајник.

Повјеренство је обишло ниже наведене некретнине, те је пронашло слиједеће:

1. На Јелачићевом тргу на чест.кат. бр. 171 к.о. Карловац налази се црква Св. Николе са двором у површини од 242 чхв. Иза цркве налази се на чест. кат. број 168 врт у површини од 70 чхв. На чест. кат. број 172 налази се једнокатна кућа број 1 у Клаићевој улици са површином од 142 чхв. Зграда је саграђена из мјешовитог материјала те се налази у потпуно дерутном стању и није способна за становање, него би се имала чим прије срушити.

Кућа број 8 са двориштем у Даничићевој улици на чест. кат. број 94 са површином од 347 чхв. Кућа је двокатна зидана, у добром је стању, једино дворишно прочеље би се требало поновити. Господарске зграде у дворишту (дрварница) у врло су трошном стању. У кући се налази сада обавјештајно одјелење талијанске војске, код којег су нађене у соби заповједника слиједеће покретнине: 1 плиш гарнитура састојећа од 4 (фотеле) наслоњача, софе и овалног столића, затим Wertheim жељезна благајна и 1 писаћи стол од тврдог дрвета. Надаље библиотека састојећа од 3 велика ормара књига, чији инвентар се приклапа овом записнику, те 1 празни ормар. У једној покрајној соби нађен је хармониј без кључа. Све остале покретнине нарочито разноврсно покућство по собама у којима су настањени талијански војници као и на тавану, инвентар је основне школе. Имало би се затражити што прије инвентар школе од котарског школског надзорника тако, да се те ствари неби изгубиле.

Кућа број 24 у Лађарској улици на чест. кат. број 604 са површином од 134 чхв. и припадајући врт на чест. кат. бр. 603 са површином од 330 чхв. Кућа је приземна зидана, прилично сачувана, док је господарска зграда као и стакленик у прилично лошем стању.

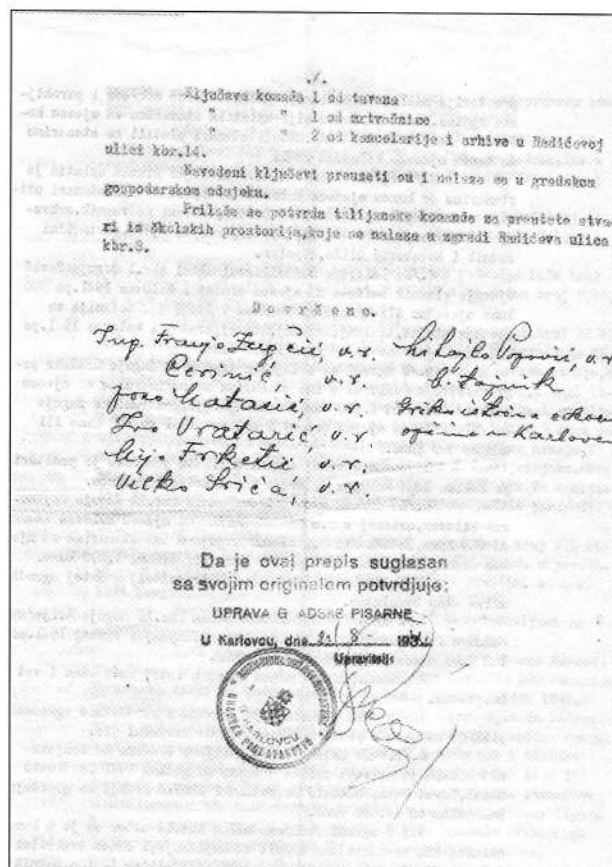
Кућа број 8 са двориштем на Зрињском тргу чест. кат. број 638 са површином од 320 чхв. Кућа је једнокатна зидана, угловна са дворишним крилима. Кућа се налази у добром стању осим тавана, гдје су греде врло слабе. У праони налази се у неисправном стању огњиште за катао.

Кућа број 30 на Мажуранићевој обали садашњи број 10 на чест. кат. број 615 у површини од 209 чхв. Кућа је једнокатна у врло добром стању, те господарска зграда у дворишту (дрварнице и праона) у нешто лошијем стању.

Кућа број 4 у Мажуранићевој улици на чест.кат. број 65 са површином од 189 чхв. Кућа је двокатна, зидана, у врло добром стању.

2. Четири дућанска локала у дијелу Задружне куће број 1 у Гундулићевој улици на чест. кат. број 652 и то дућан број 8, 13, 16, 21. Ови локали су у добром стању.
3. Гробље грчко-источно у Жоровици чест. кат. број 92 к. о. Ве. Шварча са површином од 1 р. 166 чхв. Гробље је ограђено живицом, те имаде зидану мртвачницу, која се налази у добром стању. У мртвачници је затечен слиједећи инвентар: 1 стол дрвени, 1 стол лимени, 2 лопате, 1 крамп, 1 пулац за бацање воде, 1 мотика, 1 грабље, 1 шкаре за шишање ж'ивице, 2 ужета за спуштање лијесова, 3 раме за мјерење гробова, 1 канта, 1 лавор, 1 спужва, 1 ормарић за прање, 1 слика са нацртом гробља, 3 платнице, 2 ступца и 4 свијећњака. Ораница Жоровица чест. кат. број 87 са површином од 732 чхв. То земљиште је сусједно уз гробље, те се већ и на њему почело покапати мртве.
4. Земљишта на Сењској цести на кат. чест. број 419 ливада у површини од 4 рала 780 чхв, чест. кат. број 428 ливада у површини од 1 рала 1429 чхв, чест. кат. број 1293 ливада у површини од 4 рала 1448 чхв.

Приликом горе споменуте примопредаје установљени су заостатци неуплаћене станарине. Стање је слиједеће.....

Записник примопредаје

Уз горе наведену непокрену имовину из Записника од 13. августа 1941.г. који је састављен у просторијама Црквене општине у Карловцу видимо и благајничко стање Црквене општине које је у то вријеме износило **989. 897,11 динара.**

Након Другог свијетског рата за вријеме комунистичке владавине Црквене општина не добија никакво ратно обештећење тадашње власти него јој се поново конфискује имовина рјешењем комисије за национализацију дана 19. маја 1960.године.

Повртак национализиране имовине одузете у вријеме комунистичке владавине започето је 2001. године, и до сада су у власништво враћени локали у Гундулићевој улици 2003.године, као и велелепна Баракова палача 2004. године.

Из живота црквене општине

(прота Душан Дејановић)

Већ споменутим задужбинарским духом, којим се православни Срби одувијек одликују, ЦО је одмах могла да живи и напредује без тешкоћа: — градња, опрема и издржавање цркве, издржавање свештеника, издржавање школа и учитеља, помагање добрих ђака, помоћи сирочади и сиротињи. За све ово требало је много средстава. О материјалном стању пред Први рат говори Извјештај из 1908 (израдио учитељ Лазар Борђошки). Новчаних средстава било је тада близу 1/2 милиона круна и уз то још зграде, земљиште и покретнине у вриједности од преко 350.000 Круна. То су за оно вријеме голема средства, — Новац је у рату пропао.

Између ратова прорачун ЦО износио је 1931. год. близу 350.000 динара. Године 1937. банковни улог ЦО прешао је милион динара, тако да је било у плану да се на мјесто старог парохијског дома сагради нова двокатница Црквене општине и школска зграда архитектонски усклађена са барокним храмом.

Исте године 1937. прослављена је са малим закашњењем 150-годишњица оснотка ЦО и изградње храма и уједно 100-годишњица смрти владике Мушицког. Прослава је одржана 22. и 23. маја. На прослави је био и Његова Светост Патријарх Варнава, нажалост једва два месеца пред своју смрт. Уз Патријарха био је и администратор Епархије Митрополит Доситеј из Загреба са још 45 свештеника. У храму се налази плоча у спомен доласка Патријарха Варнаве.

— Прије тога, 1892. био је у Карловцу Патријарх Георгије Бранковић. Иако је ЦО после Првог свјетског рата девалвацијом новца и ратним зајмом изгубила највећи дио готовине, иако је у Другом рату сва њена готовина пропала (око милион динара), после рата преостала имовина национализована, ЦО — како показује стање данас — постоји и материјално је сређена да може одржавати храм, богослужење и свештенство.

У току рата црква је била претворена у магазин српских и јеврејских опљачканих ствари. У зради ЦО (данас интернат) била је војска и тада пропада архив и библиотека уз намјештај и школски инвентар.

ЦО је по ослобођењу затечена у тешком материјалном стању. За вријеме Другог рата ЦО имовина развучена, архив и књижица (преко 3.500 књига) уништен, зграде задужене порезом. Преживјели црквени одбор морао се задужити да би подмирио све дугове у чему је и успио. На челу ЦО био је Др. Гајо Петровић (1939 — 1967). Он је својм ауторитетом и хуманим односом окупио Србе православне вјере и бринуо се о напретку ЦО. Њега је наслиједио као предсједник ЦО Михаило Јасић, школски надзорник у пензији (до 1970). — Од тада до данас предсједник ЦО је Синиша Илић, економиста и професор у пензији, Црквени одбор сачињава 10 чланова и све послове свршава у споразуму са надлежним парохом, који уједно врши дужност секретара.

У први мах општинског постанка постављали су епископи свештенике Карловчанима, са којима би они правили писане уговоре ради плаће. До 1775 г. капеланисали су у Карловцу гомирски калуђери; 1. августа 1775. год. за капелана карловачког постављен је гомирски игуман Софроније Мамула, који не остане ни годину дана због цинцарских закерања и надметања чланова ЦО. Карловчани поново узму Лазара Полојца. Годне 1808. карловачкој општини дозвољена су два дјјствитељна пароха. За првог је постављен Василије Вујаклија (умро 1825), а за другог Павле Мејић (умро 1824).

Послије њих дошао је за пароха Јован Баковић, раније неко вријеме и у Трсту; он је умро 1859. За његово вријеме донесен је нови Статут 1837.

Г. 1856. спомиње се капелан Василије Рунич, а после тога Јован Гвозденовић, који је вршио дужност локал директора. Г. 1857. спомиње се капелан Петар Грба, а после њега јереј и дотадашњи учитељ Владимир Василијевић. Г. 1858. спомиње се капелан Лука Мандић.

Г. 1860 новембра 26. изабран је за карловачког пароха Никола Беговић, који је пуне 33 године овдје свештеничку дужност вршио и својим радом општини овој на корист и дику био. Рођен је 1. XII 1821. г. у селу Беговићу у Банији, а умро је 20. априла 1895. г. у Карловцу, гдје је сахрањен на православном гробљу. После Беговићеве смрти врши администрацију катихета Адам Муждека. На изборима од више кандидата нико не добија већину. Владика именује Михаила Грубора, али ЦО апелацијом на Митрополију обара тај избор и Грубор мораде отићи. Мјесто њега изабран је Душан Кнежевић (рођ. 1863. у Сјеверовцу код Петриње) који је умро почетком 1937. год. И он је био омиљен код парохијана и грађана. Сви су га звали „отац прото“, а то поштовање најбоље се показало на испраћају проте на вјечити починак. По жељи Црквене општине администрацију води гимназијски катихета

Милан Радека, а у јесен долази за пароха прото Михаило Медаковић из Војнића. Наслиједио га је 1947. г. Душан Дејановић, бивши парох у Вргинмосту, који је пензионисан 1973. г. — Садашњи парох Милан Борота дошао је из Српских Моравица.

За православне у Карловцу постоји на Дубовцу посебно православно гробље. Било је ту споменика још из XVIII вијека, али су ти стари споменици уништени. ЦО водила је бригу о гробовима знаменитијих личности док је располагала гробљем. У Карловцу је обичај да се излази на гробље на Видовдан, кад се врши опћи парастос и помен на гробовима. Најстарији гроб датира од 4. октобра 1785. На гробљу има и лијепих споменика, нарочито треба истаћи споменик породице Барако, маузолеј капетана Петра Павковића, споменик Данила и Јулијане Бањанин (1891, — 1904), породице Влатковић, споменик владике Лукијана Мушицког, Симе Скелецића, проте Беговића и др.

Од покојника, који тамо вјечни санак бораве нека буду ови споменути:

— Владике Лукијан Мушички (1837) и Евгеније Јовановић (1854), почивају у једној гробници: Митрополит Никола Живковић (1909); проте Василије Вујаклија (1825), Јован Баковић (1859), Никола Беговић (1895), Манојло Грбић (1899), Душан Кнежевић (1937), Михаило Медаковић (1954); — наставници: Петар Радуловић (1912), Никола Шумоња (1927), Владимир Арсенијевић (1900), Мане Шумоња (1924), Никола Прица (1903), Саво Диклић (1931) професори. Затим Кузман Паликућа (1838), Павле Папулић (1849), Владимир Красић (1890), Олга Радуловићка (1920) и Милан Раусављевић (1938). Софија и Марија Прица учитељи.

Коначно Симо Скелецић (1799) и његова мати (1789), Никола Боројевић, капетан и пјесник, Јован Обрадовић градски начелник, Душан Миљушевић (1942), и Др. Гајо Петровић (1967). г.

Које су мјесто пред рат у култури и привреди Карловца имали Срби, може се видјети из Алманаха града Карловца 1933 г. Тамо су подаци о учешћу у градској управи (стр. 26). У градској управи спомињу се Срби: инг. Јово Драгић, Милан Козомарић, Петар Илибашећ, Буро Петровић, Душан Докмановић, Светозар Илић, Лазар Борђошки, Марко Сабљић.

У годинама 1851-7 и 1862-8. био је Србин Јован Обрадовић два пута и градски начелник.

Учешће у култури и животу града, (школе и друштва) види се на стр. 67 — 86. Ту су и подаци о православној цркви и ЦО (стр. 92 — 95).

Посебно су подаци о обртницима, трговцима, гостионичарима и кућевласницима (стр. 163 — 192). Четрдесет прва година значила је за ове привреднике готово потпуну пропаст. Данас је састав српског становништва Карловца друкчији (већином радни народ, јак број пензионера, разни службеници и нека нова насеља).

Послије овог рата, — пошто је двор у Плашком разорен, — Карловац поново постаје сједиште Епархије: сијело

Никола Беговић

Михаило Грујић

Епископа и црквених органа власти. — Послије патријарха Георгија (1892) и Варнаве (1937), — да се не броје пропутавања, — Карловац је посјетио и Његова Свсветост Герман, 43. Патријарх Српске православне цркве... То је било г. 1966.

Рушење и обнова храма Свѣтої Николе

О немилим временима почетка рата на подручју града Карловца као и рушењу цркве Св. Николе видимо у опису тих догађаја код др. Буре Затезала, објављених у Летопису СКД Просвјета из 1999. године.

Већ у септембру 1991. године, непознати су починитељи, како се знало рећи, а тако је писано у Карловачком тједнику, поставили експлозивну нараву на сама улазна врата цркве Светог Николе, која су потом искочила, те се знатно оштећена извалила на цесту. Тада су и зидови на pročелу цркве видније оштећени, као и текст написан у спомен изградње цркве и узидан на плочи изнад улазних врата на којој је писало: "Априла 28. дне љета Господња 1785."

А онда 29. децембра 1991. године Српска православна црква у Карловцу доживјела је још тежи ударац — минирана је. За многе грађане града, за Хрвате и Србе Карловца, као и сву слободарски расположену јавност то је била тужна вијест и срамотна честитка на нову 1992. годину.

Цркву је поново задесила несрећа 19. јуна 1993. године; услијед ослабљења веза са преосталим дијелом грађевине и велике масе предњег дијела, pročелје се заједно са звоником руши испред цркве, што је изазвало рушење бочних зидова и свода првог поља те крова цркве.

Прије и након минирања цркве Светог Николе по свједочењу грађана Карловца, немилице је одношен инвентар цркве Светог Николе, та пљачка није била спријечена.

Иконе са иконостаса цркве прије самих ратњих догађања су скинуте са иконостаса и пренешене у Загреб гдје су биле депоноване све до 2003. године, када су враћене за Карловац.

Звона која су срушена са звоником цркве депонована су у оближњу касарну.

Почетак обнове храма, покренут је у новембру 2001. године, када је између Српске православне Црквене општине у Карловцу и фирме Портал д.о.о из Загреба потписан Уговор о изради пројекне документације. Како би црква у потпуности вратила свој првобитни изглед у израду пројекне документације укључили су се најеминентнији људи из те области, тако да је за израду пројекне документације било потребно двије године. Грађевинска дозвола од стране Уреда државне управе у Карловачкој жупанији издата је 23. септембра 2004. године. Министарство мора, туризма, промета и развитака, као наручилац радова објавио је у Народним новинама 27. септембра 2004.г. јавни натјечај за реконструкцију цркве Светог Николе у Карловцу. Након изабраног извођача и жалбе другог судионика натјечаја, Државна комисија за контролу поступака јавне набаве, поводом жалбе судионика јавног натјечаја, 25. јануара 2005.г. поништила је јавни натјечај. Поновни натјечај за изградњу храма расписан је у марту 2005.г. Након натјечаја као извођач радова изабрана је фирма ФИНКО-ГРАД из Сесвета. 16. маја 2005. г. потписан је Уговор са извођачем радова а 27. маја 2005.г. у присуству представника Министарства мора, туризма, промета и развитака, извођача радова, надзора радова и свештеника Душка Спасојевића пароха карловачког, службено је и отворено градилиште за обнову порушеног храма Св. Николе у Карловцу.

Нажалост главни пројектант Господин Горан Јукић из Загреба преминуо је у августу 2004. године и није дочекао почетак обнове цркве, која се обнавља по пројектној документацији коју је он припремио. Пројектантски надзор над радовима преузео је проф. Еуген Локошек, који је израдио статистику храма.

Вијест о почетку радова на обнови цркве Светог Николе пробудила је и неке нечисте духове, чија је порука осванула на огради градилишта али овом приликом објављујемо и осуду јавности након које се више слични примјери нису појављивали до данас. ■■■

Карловачки лист

Ви обновите, ми ћемо срушити...

КАРЛОВАЦ - Тек што је почела обнова цркве светог Николе, на огради око градилишта освануо је пријетећи графит "ви обновите...ми ћемо срушити...". Графит је потписан с ХОС уз додаток знака "У" с крижем у средини. Вјеројатно је то само неумјесна шала без праве намјере појединца с не баш високим квоцијентом интелигенције, но као што ни минирање цркве није имало оправдања чак и у ратном лудилу, тако нити овај графит не служи граду на част. Тек да споменемо, минирање православне цркве је једно од скупњих у карловачкој повијести с обзиром да је држава за градњу нове цркве издвојила готово милијун еура. Ако би се неки лунатик, попут овог графитлије,

заиста поновно обрушио динамитом на културну баштину властитог града, значило би то још једну "инвестицију" из цепа порезних обвезника. Можда и из његовог цепа, ако је пунољетан и ако ради.

Пошто је поред натписа непознати "умјетник" оставио и натпис ХОС, војну формацију која је одиграла своју улогу у обрани земље и била својеврсно војно крило ХСП-а, приупитали смо предсјеника градског ХСП-а Игора Хорвата што мисли о оваквом начину изражавања ставова.

- Дебело се ограђујемо и осуђујемо такав чин, казао је Хорват, искључујући могућност да је нетко од некадашњих припадника ХОС-а припријетио новим рушењем будуће цркве. Као највјеројатнију могућност процијенио је да се ради о неодговорним клинцима који немају везе ни с ХСП-ом, ни с ХОС-ом. Т. И.

Зграда Баџовог дома у Карловцу

Фелџон: Архијереји Епархије горњокарловачке (8)

Стеван блајородни ош Авакумовић (1798 - 1801)

Рођен је у Сентандреји. Отац му је био општински бирив, а брат епископ у Араду. Учио је правне науке и тако постао високи државни службеник. Митрополит Мојсије Путник узима га у свој двор. Архимандрит Јован Рајић 1789. године постригао га је у манастиру Гргетегу. Исте године произведен је за архимандрита. Са још четири брата добива од цара Леополда Другог угарско племство. 1798. изабран је за Епископа горњокарловачког. Маја исте године свечано је устоличен, али не у Плашком него у Карловцу. Већ 1801. године премјештен је у Темишвар.

Када је видео ондашњи Плашки, рекао је: "Та овде не би ни медведи живели". У Карловцу је изнајмио кућу гдје је уредио свој стан. Шест дана по устоличењу

објавио је народу да одлази послом у Беч. За свог замјеника одредио је потођакон Мојсија Миоковића, а заобишао је старијег и угледног гомирског архимандрита Милојевића, који је већ администрирао Епархијом. Епископ Стеван добива положај референта за српска питања при краљевској угарској канцеларији. Али послје мјесец дана боравка у Бечу, враћа се у Карловац и обилази скоро цијелу Епархију. Миоковића је произвео за архимандрита па је отишао на нову дужност. До избора новог Епископа свештенике је рукополагао пакрачки епископ Кирил Живковић. На засједању Синода јула 1801. године владика Стеван изабран је за Епископа темишварског на ком је положају и умро.

Петар Јовановић блајородни ош Вудак (1801-1806)

Рођен је у Сремским Карловцима 1768. године. Школовао се у Пожуну и Јени. У Јени је три године студирао богословске науке. Митрополит Стратимировић примио га је у свој двор и замонашио. Када је 1794. године отворена карловачка богословија, Петар Јовановић постављен је за наставника. 1797. године произведен је за архимандрита. Као архимандрит манастира Гргетега, године 1801, изабран је за Епископа горњокарловачког. Устоличен је човјек њежна здравља па није подносио оштру климу у Плашком. Премјештен је у Вршац 1806. године.

Манојло Грбић каже за Епископа Петра да је био "Ревностан и достојанствен архијереј". Овакву оцјену заиста је и заслужио. Одмах по доласку у Епархију предузима најенергичније мјере за увођење катихизације школске дјеце и младежи. Катихизација је обухваћала дјевојке до 16, а мушкарце до 18 година. Катихизирање је одржавано код цркава. Ову новину радосно је прихватио народ, па се сваке недјеље код цркава окупљало и старо и младо. Послије службе Божје омладина би повела коло. Енергично је одбијао интервенције војних команди за премјештај свештеника. Свештенике који су преко војних лица тражили боља мјеста, кажњавао је.

У прољеће 1802. основао је у Плаком "Илирическу школу" у којој је лично предавао. У школи је предавао и потођакон Павле Хацић, његов секретар. 1804. године снива у Плашком "Српску школу".

Епископ Петар Јовановић премјештен је у Вршац крајем године 1806. Управу Епархије горњокарловачке примио је сам Митрополит Стратимировић. Административне послове водила је Конзисториј под предсједништвом Павла Хацића.

Епископ Петар оставио је у Епархији лијепо име. Умро је у Вршцу 9. децембра 1818. године.

прошореј Милан Радека

Манастир Комоговина

Село Комоговина лежи на путу из Петриње у Костајницу. Ту је близу утока потока Бадушнице у Суњу био манастир, данас парохијска црква. С југа су огранци планине Шамарице. На брду Градини, лијево од потока има трагова каштела. На сјевер од Суње диже се Кордић брдо. (види Жумберак заселак).

Овај је крај краљ Матија подарио 1482. српском деспоту Вуку Гргуревићу — Бранковићу, званом „Змај Огњени Вук“. Када је Вук умро 1485, његова удовица Варвара од рода Франкопана преуда се за Фрању Бериславића, хрватског великаша, који тако понесе деспотски наслов. Послије су Комоговину држали мађарски великаши Банфи и хрватски Зрински. — Као напуштен и срушен град спомиње се Комоговина 1696. г. Прије манастира спомиње се овдје 1334. католичка жупа Св. Крижа, загребачке бискупије, а 1501. жупник Мартин. Народ хрватски овог краја уколико није пострадао, избјегава га, — како каже хрватски повјесничар Смичиклас, — нађе другдје бољу и сретнију домовину. На пусте земље, највише око градова, доводе Турци, и хрватски великаши, турску рају, већином Србе. Тако је Петар Кеглевић, послан од бана Ивана Драшковића, довео 1640. нешто Срба с кнезом Тодором и настанио их према Купи око Петриње и Храстовице. А 1680. доведе војвода Братић 120 породица дозволом бана Николе Ердеди.

Ускоро, 1688. митрополит из Босне Атанасије Љубојевић, дошавши с нешто народа, оставља у Банији свог егзарха (замјеника), а он оде у Далмацију. Но он ће се ускоро вратити.

До тог времена, за турске владавине, био је за читаво доње Поуње, па и за Банију, духовни центар манастир Моштаница под Козаром, Моштаница је основана „на Крајини љутој“ пол. XVI в. код

досељавања Срба, а на мјесту бивше католичке жупе истог назива, — како наводи Рачки. Манастир пострада у рату. Калуђери пређоше на ову страну Уне и основаше ман. Комоговину; то су били Јово Свилокос и Силвестар Продановић. — То свједоче и записи и два описа манастира, из 1771, и 1772. Један извјештај Ратног вијећа из 1707. г. казује да је оснивач митрополит Атанасије и да је предао ман. на управу Дионисију Поповићу.

Када је Атанасије добио царску дозволу да држи Лику и Банију, он пређе у Комоговину. Овом приликом и цар и хрв. бан Баћан наређују да се Атанасију и његовом свештенству омогући да слободно врше службу и управљају православнима.

Тако је Комоговина постала народно-црквени центар у Банији. Колико је ман. тада био развијен, показују трагови водовода од извора Пуаловца под брдом Чардачистем до ман. с одводом у Суњу. У Комоговини бораве и прва три епископа Костајничког владичанства 1715 — 1738 Угарковић, Димитријевић (Митровић) и Љубибратић. Еп. Андријевић прелази у Костајницу. Епископска црква, испрва дрвена, била је као и Моштаница посвећена Св. Арханђелу Гаврилу. 1728. спомиње се црква Вазнесења Господњег сад Преображења Господњег. Слично је код манастира Крке у Далмацији: два празновања код манастира.

Писмо Данила Груборовића из Чапљана и Николе Беговића слуги да би ту могао бити гроб оснивача митр. Атанасија Љубојевића! Манастир је одмах 1693. добио од костајничког команданта Фрање Ердеди земљу, што потврђује и Фрањо Криштоф Делишимуновић 1717. г. наводећи и међе: од ушћа Пастуше у Суњу на брдо до пута мимо земље Гавре Драгића поврх Блатњака, па на кућу Максима Филиповића и даље огретком поврх кречане у поток Јошавку и даље потоком до Суње и јарком у Црну

планину. — Ова потврда садржи и одобрење риболова, јер калуђери не једу месо. На манастирску земљу калуђери су населили пет кућа: Бермандул, Црнобровић и 3 куће Подунаваца.

Калуђери су опслуживали и околне парохије дајући трећину манастиру а и одлазили су на скупљање милостиње све до Русије. Игуман Тинтор (овић) с калуђером Рафаилом срео се 1715. у Русији с црногорским митрополитом Данилом (в. Његошев „Горски вијенац“) и добио од њега књигу; в. запис на Минеју. А има и на Службенику биљешке о Теодоровом путу. У Комоговини рађене су иконе.

За манастир израдио је 1743. чувени Христифор Жафаровић, аутор Стематологије (књиге о гробовима) из 1741, — бакорез Вазнесења, манастирске славе, да би се могли снимити отисци за дар вјернима. Ова плоча с натписом налази се данас, — пренос из музеја Срба, — у Повјесном музеју Хрватске у Загребу као похрана драгоцености Срп. прав. цркве (СПЦ).

Центар буне Теше Кијука 1751. која је букнула због пореза, скупе униформе, страних официра мјесто домаћих кнезова и војвода, и због ометања вјере, — био је у Комоговини. О овом више под Крајина последије реформе и у приказу дјеловања владике Данила Јакшића.

Последице ове буне погодиле су и манастир. Егзарх Јефрем Марковић саслушаван је и удаљен из Баније. Како свједочи калуђер Григорије Тривић 1758. у писму Митр. Ненадовићу, у манастиру је неред и расуло.

О стању у манастиру свједоче посебно и два описа из 1771/2. — Постоји мала капела, 8 ћелија и трпезарија, све дрвено. — На потоку млин. Земље свега 132 рала: 30 мотика винограда, 499 стабала шљива. — Залихе: 32 вагана (по 52 оке) пшенице, 3 вагана зоби, 10

вагана кукуруза, 12 проса, — вина 25 акова, ракије 3, — Стоке 6 волова, 7 коња, 5 крава, 7 јунади. Оваца, коза, свиња, пчела као да нема! — Економија је тако слаба да се не може манастир издржавати — Братства има 7 јеромонаха, 1 калуђер и 4 монаха.

— Слога би могла бити и боља. Калуђери уче и знају само најпотребније. Основе вјере познају и игуман Василије Жерић, викар Софроније Сибичић, Стефан Жилић и Викентије Јакшић. Еклесијарх (старјешина храма) је Теофил Додош.

Регуламентом од 1777. године предвиђено је — по калуђерским правилима која манастири нису прихватили — да по члану 47 може остати само онај манастир који може издржавати најмање 8 калуђера. — У вези с тиме расписује гроф Колер као надлежна власт да на ових осам калуђера манастир мора имати најмање по 30 рали плодне земље (Беч, 12. јуни 1777). Стога је требало саставити најтачнији извјештај о стању. Комоговина није имала тих услова и зато октобра те године манастир се укида. — Калуђери су распоређени: Теофил Додош у ман. Бездин, Стефан Жигић у св. Ђурађ, Теодосије Бегавић у Месић и Никодим Милобратовић у Ходош, — све у Банату. Ликвидира се непокретно и покретно имање, Од продатих покретнина да се даде по 1/4 сваком од горе наведених манастира. — Црква да остане као парохиска. Митрополит Видак у представци 1778. спомиње да је укидање извршено актом власти без пристанка Синода и да су услови опстанка (површина земљишта) неоствариви. Митрополит додаје да су укидањем Комоговине народу Баније, који добро и вјерно врши своје војничке дужности, само још позлијеђене оне ране кад је укинута Костајничко владичанство. Владика Петровић је јавио да је народ пред њим најжешће осуђивао и пријетио да ће комисију растјерати, и он га је једва умирио. — Народ је за све окривљивао владику, који се свети зато што су му дали калуђери кукурузна круха, проје!.. — Народ у

Манастир Комоговина

том укидању гледа напад на своју вјеру. — Народну жалбу поводом овог укидања подписали су 2 протопрезвитера, 2 намјесника, 13 свештеника и 117 народних представника из 28 мјеста У жалби наводи да је манастир био једина утјеха цијеле ове крајине. — Укидање је ипак извршено. За земљу дата је ман. Гомирју држ. обвезница на 4000 ф. За покретнине се добило 640 ф што је подијељено на 4 наведена банатска манастира.

Манастир је постојао 88 година. Био је, — како каже Н. Беговић, — душа народа, мјесто гдје се све договарало и закључивало. — У народу је остало да се иде на службу „светом манастиру“, како је 1936. забиљежио Карановић у Политици. Ако је Беговић могао 1865. забиљежити: „Црква је велика зидана, има лијепих ручних крстова, доста књига, одежда, литија, звона крсних и великих и других утвари. — Други је рат готово све то уништио. Остало је само понешто разасуто.

Од иконостаса остале су иконе из горњег реда и Св. Тројица. — Старих икона има пет у Загребу. — У цркви су још три старије иконе. — Од одежда постоји епитрахил и фелон у Загребу, по традицији дар грофова Зринских, само се не зна коме, када је манастир основан 1693.г. а Зрински уништени 1671! Има и предмета од метала; — Дискос Авакума Беговића, сковао мајстор Јаков 1708, — (спомиње се Јаков и у Гомирју); — и путир од истих; — Крст Илије Новаковића (Јовановића) мајстора 1705, — Кивот с моштима Теодора Тирона?

од Стефана Љубибратића, еп. Кост. 1728-38; — Павта копча, донесе монах Григорије Тривић 1753. — Ман. печат био у манастиру Лепавина.

Н. Беговић спомиње народно предање да се у кивоту Љубибратића налазила и рука неког Теодора, српског мученика из 1788. којег су Турци на вјеру измамили и убили заједно с цијелом четом војника. — Ту је прво нека нејасноћа с моштима Теодора Тирона, — давног мученика, — и руком Теодора из 1788. г. — Рука (до запешћа) постоји и данас у Костајници. И о њој је писао Шеровић, а говори и Леонтије Павловић у својој књизи о српским светитељима и мученицима. — Има у Ваничековој историји Крајине (ТТТ 385) податак о погибији једне крајишке чете од 150 војника у Подкозарју у рату аустро-угарском 1788. г. — слику руке даје и овај рад: „Моја руко, зелена јабуко“ ... — Ово све није још пречишћено.

Икона св. Теодора српског у народној ношњи налази се на иконостасу у Мариндолу! — Ко је радио и како изгледа, на жалост не можемо овдје показати.

О Комоговини:

Н. Беговић, Срп. Далм., магазин 1865, с 118/126; — Ман. Грбић, књ. ИИИ стр, 2-18; — Др Душан Кашић, књ. о манастирима 1971, с. 291-315; — Павле Драгић, кал. Св. Сава, Загреб 1932, 78; — Шеровић, Гласник ист. др. НС 5, 3 1932, 429; — Карановић, Политика 16. авг. 1936. г.

Фелџон: храмови Епархије јорњокарловачке

Залужница: Храм Св. ап. Петра и Павла

Село Залужница или, како га још вилићки Срби зову, Жаложница, смјестило се у источном дијелу Гацке долине поред цесте која води од Плитвичких језера у општинско сједиште Оточац и даље у Сењ, негдје на пола пута између жељезничке станице Врховине и Оточца. Овдје је средиште села са црквом, школом, гостионицама и трговинама. Међутим село је растркано, као и друга личка села и простире се цијелим залужничким пољем широким 2 км и дугачким око 4 км. Народ је подијелио ово поље на Брда, Челик, Бракусову драгу и Жаложницу. Село је од ријеке Гацке удаљено око 5 км, па је у сушним годинама било проблема са водом,

кад би бунари пресушили. Близу цркве налази се чувено Пећина врело, за које се сматра да подземним путем добива воду из Плитвичких језера. Ова дубока пећина током јесени, зиме и прољећа јак је извор одличне питке воде, која из ње тече потоком преко поља у ријеку Гацку. Међутим, за вријеме лета ниво воде падне, па се треба спуштаи многим каменим степеницама, да се дође до воде.

Залужница има двјестотињак домова, заједно са припадајућим јој дијелом Подума. Село Подум простире се око цијелог усамљеног брда Ум, па је подјељено међу три црквене јединице. Западни дио припада Оточцу, сјевероисточни Шкарама, а југоисточни дио

Залужници. Овај југоисточни дио Подума зове се Марковац, по старој цркви Св. Марка давно срушеној од стране Турака. Остаци ове цркве налазе се и сада поред цесте која води у Оточац.

Залужничко поље је плодно. Око кућа су велики шљивари, а има и другог воћа. Гајило се много оваца и друге стоке. Све у сему Залужница се сматрала богатим селом.

Храм Св. Петра и Павла

Срби Ускоци насељени су у Залужницу од 1658 до 1660. г. истовремено кад су насељени у Старо Село, Главаце, Шкаре и Дољане. Смјештени су овдје у близину турске границе ради обране од турских упада. Већ 1663. г. учествују у боју са Турцима код Јурјевих Стијена поред саме Залужнице. У том је боју гроф Петар Зрињски потукао Али пашу Ченгића који је навалио на тај крај са 8 000 војника. Изгинуло је 1070 Турака, 80 их је заробљено, међу њима и Али паша!

Истовремено са градњом кућа досељени Срби подигли су и цркву брвнару храма Св. Апостола Петра и Павла на мјесту гдје се налази и садашња црква. По овој цркви у прво вријеме након досељења село се звало Свети Петар.

Садашња велика зидана црква са веома високим звоником саграђена је 1770. г. Овдје се вјековима одржава велики петровдански народни збор. Након изградње у цркву је постављен лијеп и богат иконостас. Иконе су израдили сликари чувене гомирске школе.

У Другом свјетском рату црква је остала неоштећена. Свештеник Васо Поткоњак отишао је у избјеглиштво у Србију и није се после рата вратио. Већи дио

Храм Св. ап. Петра и Павла у Залужници

Владика Симеон у Залужници 12. јула 1987. године

икона у јуну 1941. г. односи проф. Ткалчевић у Загреб. Послије рата ове су иконе биле похрањене у Музеју Срба у Хрватској, а осамдесетих година прошлог вијека враћене Православној епархији карловачкој и похрањене у Епископском двору у Карловцу.

Једини сештеник, који се вратио из избјеглиштва у Гацку долину био је протојереј Петар Милеуснић из Шкара. Све до смрти 1949. год. често је служио у Залужници, гдје је народ и поред интензивне комунистичке кампање остао вијеран цркви. У

1949. године надобудни шкарачки скојевци и чланови партије минирали су зидове цркве Св. Николе у Шкарама. Након тога једног дана кренуше они са свим потребним алатима и средствима у Залужницу да сруше цркву Св. Петра и Павла. Прочуло се селом да стижу и шта намјеравају. Народ се уплашио и узнемирио. Старина црквењак Вајо Поповић отрчао је у цркву и почео да звони. Звонило је стално, без престанка. Тада жене Залужничке узеше виле, рогуље, мотике и окупише се пред црквом, одлучне да се бију и бране цркву,

чекале су рушиоце. Кад се рушиоци приближише жене запјеваше стару личку пјесму: "Лика рани коња и јунака..." Звоно звони, жене пјевају. Рушиоци осташе на час збуњени, али убрзо приђоше, те почеше са убјеђивањем и пријетњама. Одговор жена је био: "К цркви живи нећете, а можете само преко нас мртвије..." Дође до псовки и свађе, те коначно доласка милиције из Оточца. Рушиоци се вратише одакле су и дошли и више нијесу долазили. Прото Петар сужио је слиједеће недјеље у цркви пуној народа.

Након смрти проте Петра 31. октобра 1949. г. парохије у Гацкој долини неко вријеме су опслуживали јеромонах Нектарије Дазгић из Гомирја, те свештеници Мито Напрта из Огулина и Миле Навала из Српских Моравица.

Ђурђевдан 1952. г. био је велики догађај за Гацку долину. Први пут послје рата посетио је тај крај Владика. Епископ горњокарловачки Г. Симеон одлучио је тога дана служити Св. Архијерејску Литургију у Оточцу у храму Св. Ђурђа. Дан уочи Ђурђевдана рано поподне стигао је возом у Врховине. На жељезничкој станици

дочекали смо Владика Ђуро Диклић из Оровца и ја. Није тада било аутомобиле па смо фијакером кренули пут Оточца. У Залужници пред црквом дочекаше Владика вјерници на челу са старином Вајом Поповићем који одржа поздравно слово. Владика пријатно изненађен одржао је у цркви проповјед, обећававши ускоро опет доћи. Током слиједећих тридесетак година Владика је неколико пута на Петровдан служио у Залужници.

Прото Сава Димовић умро је 1956. г. У то је вријеме парох у Брлогу већ био јеромонах Мирон из Гомирја, који након Савине смрти са великом ревношћу подноси комунистички терор и опслужује све цркве у Гацкој долини и околним селима. Г. 1961. постављен је за пароха у оточцу јереј Ђуро Мајерле, који опслужује Залужницу до одласка у Америку 1968. год.

На Малу Госпојину 1970.г. Владика Симеон у глињској цркви рукополаже младог богослова Милоша Спасојевића и поставља га за пароха у Оточцу. Много мука поднио је о. Милош од стране комунитета и то Срба, али нијесу га могли саломити. Издржао је и обнављао православне светиње у

Гацкој долини и служио све до краја 1995.г. када одлази у Ариље, гдје се и сада налази.

Црква у Залужници још седамдесетих година прошлог вијека почела је да пропада од старости. Кров, кровиште, малтер споља и изнутра, све је дотрајало. Потојереј Милош покренуо је акцију за обнову цркве. Имао је у томе подршку цијелог села. Средином осамдесетих година основан је у селу Одбор на челу са угледним мјештанином Вајом Хинићем. Покренута је акција међу исељеницима у Канади, САД-у и Енглеској ради прикупљања прилога. Главни организатор међу исељеницима био је Мане Срдић из Канаде. Средства су пристизала и обнова је текла брзим темпом. У радовима на обнови цркве посебно се је истакао мајстор Стево Срдић из Залужнице. Црква је изнутра и споља уређена. Око порте направљена лијепа ограда. На Петровдан 1987. г. Владика Симеон са свештенством обавио је освећење цркве. Аутобусом из Загреба дошли су вјерници предвођени протојерејем Јованом Николићем, који је на вечерњи одржао проповијед. На Литургији и вечерњи пјевао је хор из Загреба.

Посао у Залужници тиме није био завршен. Требало је да се доста тога уради у унутрашњости цркве: осликавање зидова, намјештај и др. Црква је имала само једно звоно. Звоњење је електрификовано, но планирало се да се набаве још два звона, да се уреди даља околина цркве и Пећина врело, подигне споменик Јоксиму Новићу Оточанину и др. Рат је прекинуо овај рад. Међутим, кроз цијело вријеме рата црква је остала недирнута и прото Милош у њој је редовно служио, све до војне акције "Олуја" 5. августа 1995. г. У тој акцији такође је црква остала неоштећена. Становништво избјегло 1995. г. помало се враћа. Долазе и мјештани који су рат провели у мирним дјеловима Хрватске. На

Петровдан се опет у цркви обавља богослужење по за Гацку долину надлежном парохију о. Драгану Антонићу из Плашког. Живот се помало враћа.

Вилићка школа

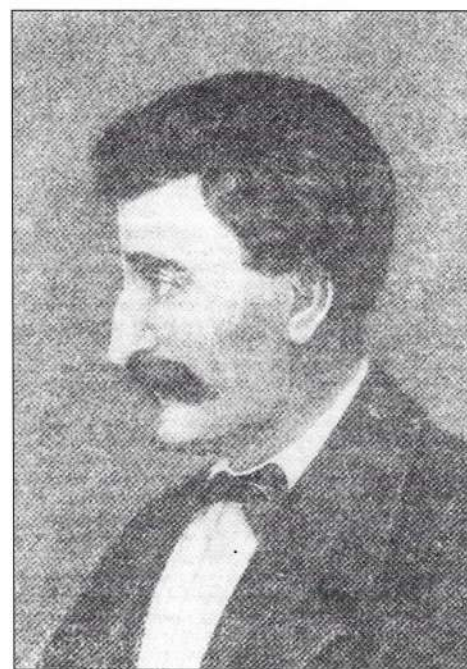
Залужница је била дуго времена српски културни центар овог дијела Лике, па и ширег подручја. Неки подаци кажу да је већ 1672. г. овдје постојала народна школа. Међутим од половиине осамнаестог вијека сасвим сигурно постоји у Залу'ници код цркве знаменита Вилићка школа, најстарија српска народна школа у Лици. Основали су је споразумно плашчански Владика павле ненадовић и костајнички Владика Алескије Андрејевич. Према неким подацима 1746. г. По Баху (Бацх) велика, пространа зграда ове школе саграђена је 1742. г., а Ваничек као годину оснивања спомиње 1752. Школу су одржавале парохије редовним годишњим давањима у новцу. У овој школи - богословији образовано је много свештеника. Међу њима је био и чувени прото Стојан Шобот. Половином деветнаестог вијека престаје овдје богословско образовање и школа наставља рад као народна.

У наставку овог излагања споменућу још неколико значајнијих личности из Залужнице, које су живјеле и дјеловале за вријеме Аустроугарске и Краљевине Југославије.

Јоксим Новић Оточанин

Јоксим Новић Оточанин, српски пјесник и приповједач родио се 1807. г. у Залужници у официрској породици. Основно образовање стекао је у Вилићкој школи, а гимназију учио у Сремским Карловцима. Студирао је у Јени, Гетингену и Хагу, те права у Бечу. Након завршетка студија живио је у Новом Саду, Вуковару и Београду. Био је пустиловна духа. Гардиста књаза Михаила, хајдуковао је по Босни и Херцеговини, борио се у Црној Гори против Турака, те 1848. против Мађара. Друговао је са

Јаном Коларом, Копитаром и Вуком. Прије Вука почео је писати народним језиком и прихватио

народну књижевност. Међутим, што се тиче Вукове правописне реформе, након првог одушевљења, постао је оштар Вуков противник.

Био је плодан писац. Главно његово дјело је „Лазарица или догађаји за времена Кнеза Лазара“ штампано 1847. г. у Новом Саду. Касније је опјевао и новије историјске догађаје и значајне личности у десетак спјевова. Као приповједач описивао је народни и хајдучки живот у Босни из разних времена. Писао је ијекавицом, српским народним говором у Лици, Босни, Херцеговини и Црној Гори.

Веома популаран у деветнаестом вијеку, касније пада у заборав. Умро је у Новом Саду 1868.

Године 1989. залагањем Раденка Мандића основано је у Залужници Српско културно друштво „Јоксим Новић Оточанин“, које је дјеловало до средине 1995. то јест до избјеглиштва Залужничана. Раденко Мандић био је предсједник друштва.

Коста Канџија

Коста Канџија рођен је у Подуму 1872. Школовање је завршио као „Привредников“ питомац, те негдје око 1900. г.

Јелена и Коста Канрга

отворио трговачку радњу у Госпићу. Ожењен је био са Јеленом Орлић. У браку нијесу имали дјеце.

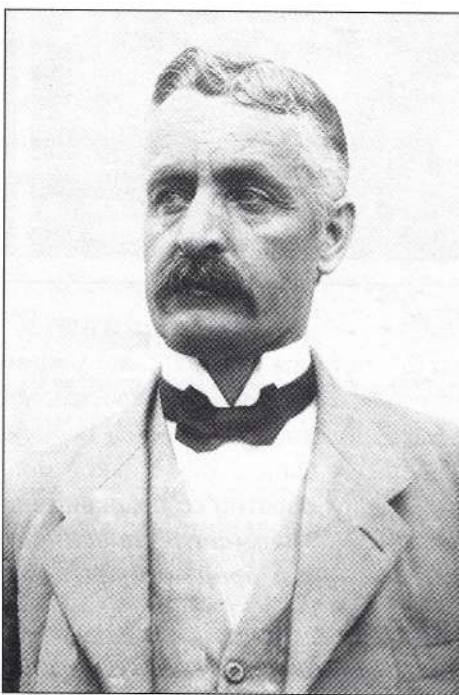
Био је веома штедљив човјек. Стичући и радећи готово четрдесет година постао је богат: власник куће у центру Госпића, велике уштећевине код Српске банке и драгоцености у кући. 1939. умире му жена Јелена. Вјерник, веома везан уз цркву, одлучује тада да у свом родном селу Подуму подигне цркву задужбину Светог Цара Константина и Царице Јелене у засеоку Марковац на мјесту гдје се налазе рушевине древне цркве Св. Марка. Започео је са припремама (откуп земљишта од државе, пројект, дозволе итд.), али све је осујетио рат 1941. г. Крајем јула те године усташе су га опљачкале, тукле у његовој кући у Госпићу и на крају одвели у Јадовно. Међутим, Коста је 1939. године за сваки случај написао тестамент и похранио га код тадашњег Средског суда у Оточцу, те је негдје 1951. г. одржана оставинска расправа на којој је тестаменат отворен и проглашен. Тим тестаментом оставио је за изградњу цркве у Подуму 100.00 динара. У вријеме када је тестаменат сачинио био је то голем износ! Српска банка је пропала,

Костина кућа национализована и село Подум остало без цркве.

На крају напомињем да је Коста био стриц наше чувене глумице Беле-Љепосаве Крлежа р. Канрга.

Мито Вуковојац

Мито Вуковојац рођен је у Залужници 1870. године. Завршио је Пакрачку препарандију и постао чувени народни учитељ и просвјетитељ. Радио је на просвјешћивању српских села у Лици, подучавао народ у воћарству, пчеларству, хигијени и другом. При карју радног вијека био је равнајући учитељ у школи у Госпићу, гдје је умро 1937. и сахрањен на православном гробљу у Јасиковцу.

Мито Вуковојац

Још један интересантан детаљ из живота Косте и Мите. У прољеће 1914. њих двојица са десетак угледних Срба из Лике отишли су да обиђу Стару Србију, ослобођну у Балканским ратовима. Кренули су бродом из Сења до Котора и у Црну Гору. На Цетињу их је срдечно примио Краљ Никола. У цетињском манастиру благословио је њихово путовање Владика Митрофан. Били су на Ловћену, манастиру Острогу и у Манастиру Морачи. Из Црне Горе

Никола I Петровић Његош

спустили су се преко Чакора у Метохију, били у Дечанима, Пећкој патријаршији, Призрену, на рушевинама Св. Арханђела, на Косову пољу, у Грачаници и другим српским светињама.

Јово Узелац Кубурица

Јово Узелац Кубурица био је чувени народни пјесник и гуслар рођен осамдесетих година 19. вијека у Залужници, гдје је провео цијели живот. Знао је напамет све старе српске народне пјесме. За вријеме Аустроугарске и Краљевине Југославије написао је много пјесама из народног живота, којих је лијеп број објављен у појединим бројевима „Српског кола“. Овај лист био је веома распрострањен и у Залужници и другим српским мјестима у Гацкој долини. Није ми познато када је тачно Јово умро, али свакако природном смрћу после Другог свјетског рата.

Има сигурно још Залужничана које би требало споменути, ја написах оно што сам по знању и сјећању могао. Нека буде ово потицај другима да се јаве, да ме надопуне и да пишу у овоме нашем црквеном листу!

Ђорђе Илић

Кроз Епархију јорњокарловачку - сликом и ријечју

Преузео са интернетске стране Епархије јорњокарловачке

Рукоположење у храму Светио великомученика Георгија на Ријечи

Уз саслужење свештенства и монаштва Епархије горњокарловачке Епископ Герасим, на празник Обновљења храма Светог великомученика Георгија, на Ријечи, рукоположио је ђакон Слађана Никића у чин презвитера. Одржавши поучну бесједу окупљеним вјерницима, везану за живот Светог великомученика Георгија, Епископ Герасим пожелео је успјех у свештеничкој служби новорукоположеном презвитеру Слађану Никићу, предочивши му да је тежак и трновит пут истинског следбеника Христовог и да су управо свештеници позвани и призвани да свједоче Јеванђеље како ријечју тако и својим животом.

Саборно крштење на Коларићу

На празник Светог апостола Филипа 24. октобра 2005. године у храму Вазнесења Господњег на Коларићу, Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Г. Герасим, уз саслужење јереја Мирослава Бабића, пароха коларићко-војничког, обавио је масовно крштење дјеце са подручја карловачке жупаније. Новокрштена дјеца су из повратничких породица, враћених у своје домове након прогонства 1995. године.

У бесједи након крштења Епископ Герасим обратио се новокрштеним вјерницима: *“У временима када на овим нашим просторима мртвалиште увелико надмашује натталиште радост је за нашу Свету Цркву да у своје духовно окриље може да прими оволики број младих чланова који ће наставићи вјеру својих оца и праоца на подручјима страдалих нам Епархије јорњокарловачке”*

С обзиром на материјалне потешкоће у којима се новокрштени налазе, благословом и донацијом Његовог Преосвештенства Епископа Г. Герасима, хуманитарна организација СПЦ, Човјекољубље- Карловац, након крштења уручила је пригодне поклоне ради побољшања услова живота у којима се тренутно налазе.

Освећење капеле Свѣтої оца Николаја у Отоџцу

У Отоџцу, на мјесном гробљу, 29. октобра ове године, на празник Свѣтог великомученика Лонгина Сотника, у реновираној капели Свѣтог Николаја, служена је Свѣта Архијерејска Литургија. Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Г. Герасим уз саслужење протојереја Милоша Ореља и јереја Душана Лујића прије почетка Свѣте Литургије осветио је ову капелу. Окупљеним вјерницим Епископ се обратио ријечима да је добро то што обнављамо храмове и да треба тако чинити и у будућности, али је наша дужност да уз храмове обнављамо и израђујемо себе у мјеру раста висине Христове.

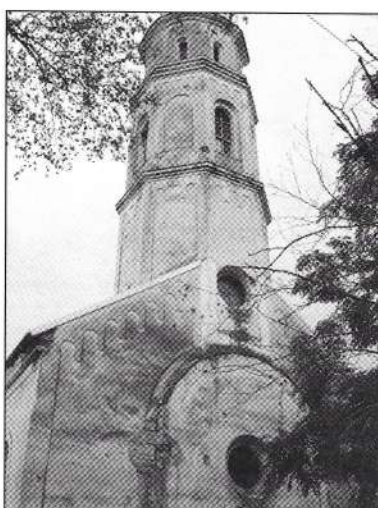
Рукоположење у манастиру Гомирју

У суботу 15. октобра ове године, на празник свѣтог свештеномученика Кипријана. Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Герасим служио је Свѣту Архијерејску Литургију у манастиру Гомирје. У току Литургије уз саслужење свештенства и монаштва Епископ Герасим рукоположио је Луку Верића, свршеног богослова и студента богословског факултета у чин ђакона. У истоименом манастиру, сутрадан на Свѣтој Литургији, Епископ Герасим рукоположио је ђакона Луку Верића у чин свештеника и именовао га за пароха топуског при храму Рођења Свѣтог Јована Крститеља, нагласивши да Дух Свѣти на овај начин врши препород и обнову Епархије горњокарловачке.

Епископ у посјети општини Госпић

Поводом организовања прославе 150 годишњице рођења Николе Тесле, а која ће се обиљежавати наредне године. Епископ Герасим је у пратњи јереја Далибора Танасића, јереја Марка Ђурића, др. Петра Рајачића и адвоката г. Симе Рајића посјетио 4. октобра ове године представнике градских и општинских власти у Госпићу. Градоначелник Госпића господин Милан Колић са сарадницима изразио је спремност за сарадњу око организовања ове прославе. Том пригодом покренуто је питање обнове родне куће патријарха Јосифа Рајачића која се налази у селу Лучани покрај Бриња на сјеверу Лике. Поред посјете градским и општинским властима, Епископ Герасим је посјетио мјесто у граду Госпићу, гдје се до посљедњег рата налазио храм Свѣтога Великомученика Георгија, а на коме је сада паркиралиште. Владика је такође посјетио порушени парохијски дом, музеј у Госпићу, храм и родну кућу Николе Тесле у Смилану. По повратку у Карловац Владика и његова пратња посјетили су православни храм у Брињу и кућу у којој се родио Патријарх Јосиф Рајачић.

Епархија горњокарловачка

Његово Преосвешћенство Епископ Г.Г. Герасим

47000 Карловац, Славе Рашкај 14

тел. 047/ 64 25 32

e-mail adrese:

episkop@eparhija-gornjokarlovacka.hr

eparhija.gornjokarlovacka@ka.t-com.hr

kabinet@eparhija-gornjokarlovacka.hr

euo@eparhija-gornjokarlovacka.hr

Архијерејски намјесник плашчански

протојер-ставрофор **Мићо Костић**

Архијерејски намјесник карловачки

протојер **Душко Сисајевић**

СПЦО и Управа парохије на Ријеци
протојер-ставрофор **Мићо Костић**

51000 Ријека, Ивана Зајца 24/1

тел: 051/335 399

факс: 051/ 324 160

моб: 091 514 82 50

spsc-na-rijeci@ri.hinet.hr

СПЦО и Управа парохије у Грачацу
јереј **Душан Лујић**

23440 Грачац, К.А. Степинца 82

тел: 023 78 90 864

факс: 023 78 90 865

моб: 098 18 01 888

СПЦО и Управа парохије у Плашком
јереј **Драган Анђонић**

47304 Плашки, Саборчанска 12

тел/факс: 047/ 573 459

моб: 098 91 37 855

СПЦО и Управа парохије у Доњем Лајцу
јереј **Зоран Михаиловић**

53250 Доњи Лапац, А.Г. Матоша 19

моб: 098 91 84 257

СПЦО и Управа парохије у Кореници
јереј **Далибор Танасић**

53230 Кореница, 9. гардијске 26

моб: 091 565 69 54

053 776 279

СПЦО и Управа парохије у Пули
јереј **Горан Петковић**

52215 Водњан, Перој 19

тел/факс: 052/ 224 647

СПЦО и Управа парохије у Дрежници
протјереј **Милош Орел**

47313 Дрежница, Центар 66

тел: 047/ 566 179

факс: 047/ 566 351

моб: 098 18 17 844

СПЦО и Управа парохије у Костајници
јереј **Зоран Мумовић**

44430 Костајница, Уфинац 1

моб: 091 73 94 087

СПЦО и Управа парохије у Топуском
јереј **Лука Верић**

44415 Топуско, Прилаз Г.

Драшковића 2/а

тел/факс: 044/ 733 329

моб: 095 902 75 36

СПЦО и Управа парохије у Дубици
јереј **Славко Шарац**

44450 Дубица, Ф. Туђмана 1

моб: 091 560 92 79

СПЦО и Управа парохије у
Српским Моравицама

протојереј **Јеленко Стојановић**

51325 Моравице,

Докмановићи 10

тел/факс: 051/ 877 137

моб: 098 801 051

СПЦО и Управа парохије у
Коларићу (Војнић)

јереј **Мирослав Бабић**

47220 Војнић, Коларић 67

тел: 047 883 519

моб: 091 590 62 02

СПЦО и Управа парохије у Двору
протојереј **Радослав Анђелић**

44440 Двор, М.Б. Чађе 46

моб: 098 563 613

тел: 044 871 811

СПЦО и Управа парохије у Огулину
јереј **Милан Симић**

47300 Огулин, Б.Франкопана 16

тел: 047 532 475

моб: 098 13 00 531

СПЦО и Управа парохије у
Карловцу

протојереј **Душко Сисајевић**
47000 Карловац, Радићева 14

тел/факс: 047/ 411 506

моб: 098 18 20 770

E-mail: spsc-karlovac@eparhija-gornjkarlovacka.hr

СПЦО и Управа парохије у Глини
јереј **Слободан Дракулић**

44400 Глина, Хрватска 20

тел/факс: 044/ 880 615

СПЦО и Управа парохије у Оточицу
јереј **Слаћан Никић**

53220 Оточац, Ф. Туђмана 5

СПЦО и Управа парохије у Петрињи
јереј **Миле Ристић**

44250 Петриња, В. Назора 13

тел/факс: 044/ 813 419

моб: 091 585 05 46

јереј **Марко Ђурић**
47000 Карловац, Тина Ујевића 5
тел: 047 417 018

Манастир Гомирје
игуман **Михаило (Вукчевић)**
51327 Гомирје, Рињак 23
тел/факс: 051/ 878 188

Администрација WEB странице

webmaster@eparhija-gornjokarlovacka.hr

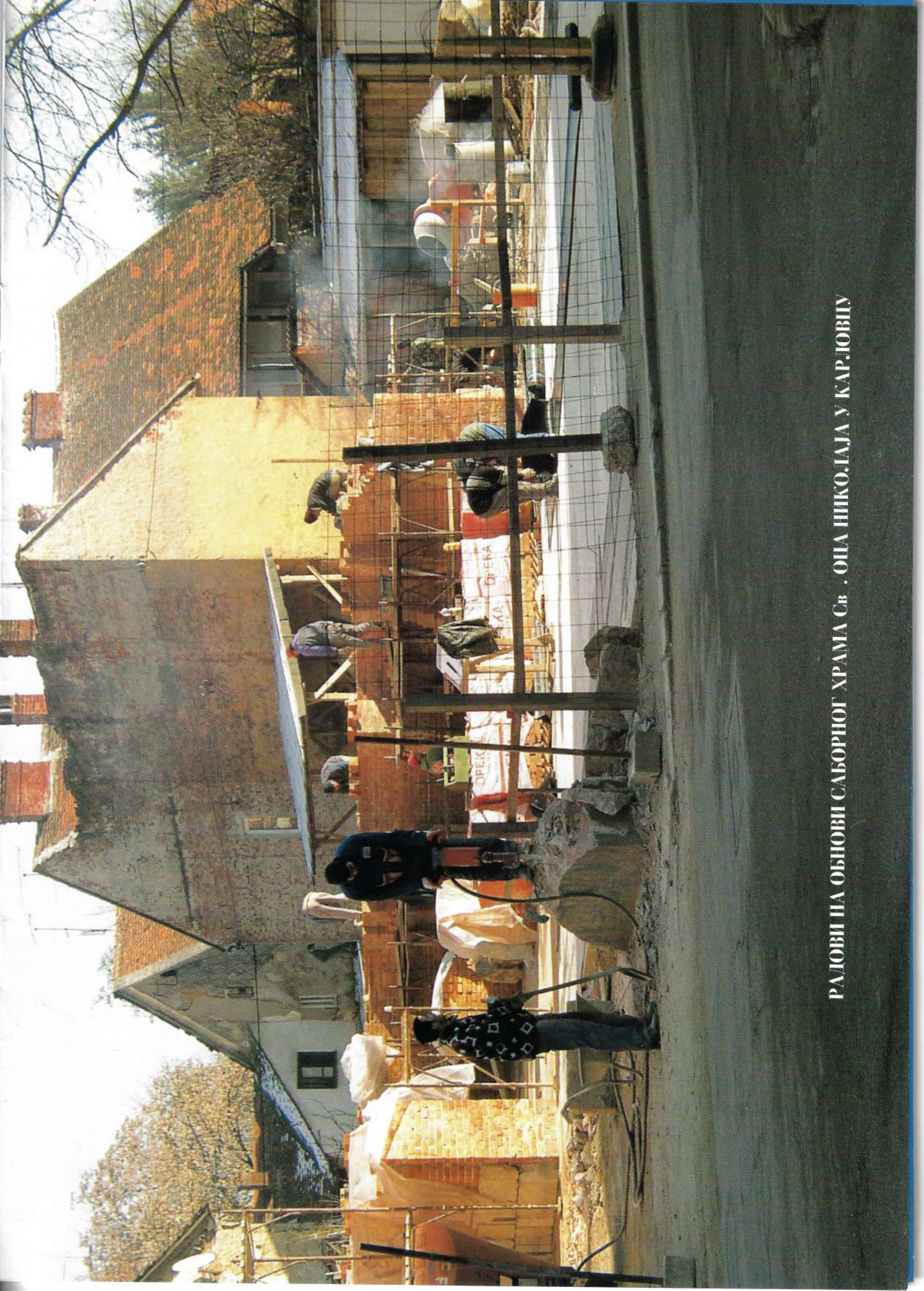
WEB страница:

http://eparhija-gornjokarlovacka.hr

часопис

“Св.Сава Горњокарловачки”

E-mail: glasnik@eparhija-gornjkarlovacka.hr

РАДОВИ НА ОБНОВИ САОБРОНОГ ХРАМА Св. ОЦА НИКОЛАЈА У КАРЛОВЦУ

ОСВЕЋЕЊЕ ТЕМЕЉА САБОРНОГ ХРАМА Св. ОЦА НИКОЛАЈА У КАРЛОВЦУ